

Teater.

№ 2

DETSEMBER

1934

AKEN

TEATER

LAVAKUNSTI JA KIRJANDUSE KUUKIRI

PEATOIMETAJA: PAUL OLAK

Toimetuse liikmed: A. Adson, O. Aloa, Ed. Hubel,
H. Kompus, V. Mettus, Fr. Põldroos

Tegev- ja vastutav toimetaja: Ed. Reining

Ilmub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august
Aastakäik Kr. 2.—

Üksik number

25

sent

Toimetuse aadress: Tallinn, postkast 357

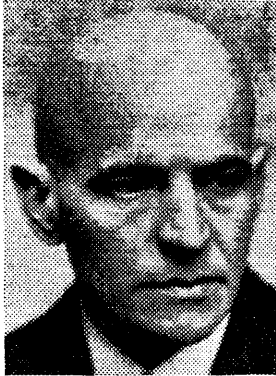
SISUKORD:

A. Adson — Lavastaja ja autor	Lhk. 33
Ed. Visnapuu — Meie lavamuusika kujunemisest	„ 35
J. Rummo — Laste- ja noorsooteater kasvatusetegurina	„ 38
F. Tuglas — „Seltsime venna“ esietenduseks	„ 40
A. Sepp — Ääremärkusi operetist	„ 42
Kuulujutu sünd — Humoresk	„ 44
Uus repertuaar — kõnelus vastutustundetu inimese ja noore draamakirjaniku vahel	„ 44
„Teatrirahva ball“ — reportaaž	„ 46
Flora Aestoniäna	„ 47
Lavata näitleja — Veste	„ 48
Anekdoote ja nalju	„ 50
Kroonika	„ 52
EKTÜ teatrid	„ 53
Kes? Mis? Kus?	„ 55
„Estonia“	„ 57
„Vanemuine“	„ 64
„Draamastuudio teater“	„ 68
„Tööliseateater“	„ 72
„Ugala“	„ 74
„Endla“	„ 75
„Narva teater“	„ 76

Väljaandja: Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing, Tallinn, Kunstihoone

LAVASTAJA JA AUTOR

ARTUR ADSON

Milline on nende vahekord, mis õigused ja kohustused omab kumbki, kui kaugele ja mis määras võib kumbki neist haarata teise valdkonda, kui palju kannab neist igauks vastutust ja teeneid lõpptulemuse eest? Need kõik on küsimused, millele ei saa vastata absoluutse kindluse ning täpsusega, vaid relatiivselt — olenevalt sellest, millise autori ja määrase lavastajaga igakord on tegu. Või mi hukese aja ja rahvaga.

On autoreid, kes oskavad kirjutada — et alata õigustest — nii täpselt ja publiku vaatamislusti ning kannatlikkust arvestavalt, et nende tekstist ei saaks midagi kärpida. Kärpimine on esimene lavastaja õigus ja tihtipeale kohustuski. Keegi on lausunud: hea näitejuht on see, kes näidendit kätte võttes vaatab kõigepealt, mida siin saab kärpida. Sellast „murdjat“ lavastajat peame endile soovima. Kuigi on autoreid, kes ise endid oskavad kärpida ja piirata, siis meie oludes on sellane lavakirjanik haruldane.

Oma kauaaegses arvustajatöös olen pidanud nõudma kärpimist vahest kas või tüütuseni ja väsimuseni. Et mulle selle eest võiks ette heita mingit kurja maaniat, see võimalus langeb ära. Toome üheainsa näite: Pagnoli „Kauged rannad“ on tunnustatud ükskord väärt tükiks ja saavutanud hiigla menu, ometi tuli mul selgi puhul nõuda kärpimist (esietendust arvustades) ja teater kärpiski, paar pilti koguni! Teose võidukäiku see ei halvanud. Otse ümberpöörduvalt. Kärpimise tarvilisus pole mingi autori halvustamine — sageli tuleb kärpida päris loogilist, isegi väärtuslikkugi teksti, et viia kooskõlla autori pakkumus ja publiku vastuvõtlikkus, et ühtlustada lavaline teostus; on ka juhtumeid (kahjuks!), kus hea stseen maha tuleb tõmmata seepärast, et puudub vastav näitlejaslik võime, lavaline täidesaat kogu karmis nõudlikkuses.

Mõistlike ja ka oludest tingitud kärpete vastu ei tohiks ühelgi autoril midagi olla. Ega ole ka mingi puhaduse teotamine, kui maha tõmmatakse klassiku tekstist terved monoloogid ja isegi stseenid — kõik oleneb teatri praktilisest tööst ja teose ning kaasaja kooskõlla viimise tarvidusest.

Küll peab aga autor astuma välja kärpete vastu, mis roogivad välja olulise ja, õnnetuma käe ettevõetuna, annavad nudistatud kohale hoopis teisuguse valgustuse kui on mõtelnud autor. Seda on juhtunud meie laval, õnneks, vähe.

Nagu kärpida, nõnda tohib lavastaja antud tekstile ka panna juure. Õieti lavastaja töö ju muus

ei seisagi kui sisustamises ja elustamises: kogu see liikumine, grupeerimine, asendite muutmise jne., samuti tummrääkimine on ju puha juurepanemine. Ja kui seda võib teha sõnalt, miks siis mitte ka sõnadega? Isegi terveid pilte võib lavastaja luua juure. Tuletagem meele Töölisteatrit kaht lavastust: kui palju „Kosjasõidus“ ja „Kuulsusega kaubitsejais“ lavastaja poolt oli manu pandud — ja puha asja kasuks.

On mõnigikord tegu tekstiga, mida ei saa lihtsalt kärpida, vaid siin tuleb teksti koondada, lakoniseerida ja katkestatud otste kinnisõlmimisel omajagu loovtöödki sooritada — selleks vajame juba dramaturgi, nagu eespoolmainitud tekstiliste ning pildiliste lisangute tegijaks, kui mitte lavastaja isikus ei ole ühendatud ka dramaturgi võimed.

Dramaturgiliselt prepareeritud (teadagi, enne seda ka mängukavva valitud) teos läheb lavalisse ettevalmistusse ning väljatöötamise. Siin on nüüd õigus autoril kaasa rääkida, kõigepealt osade jaotuses, mis on tihtipeale otse saatusliku tähendusega teose läbilöömaks või -kukkumiseks. Seejuures olgu muidugi tingimuseks, et see autor selle teatri personaali hästi tunneb. Nagu autoril oma teose teksti mõõdukuse suhtes puudub distants, sest et teos talle on liiga lähedane, ja ta seepärast kärpimis-juurepanu-prepareerimistöö peab usaldama lavastaja kätte, nõnda on sageli lavastajad-näitejuhid oma tegelaskonnas liiga „kinni“ ja „sees“, et evida distantsi nende sobivuse suhtes teatud osadesse — ja seda distantsi võib väga hästi evida siis autor ning osade jaotuses kaasarrääkimise, isegi nõudmise, õiguse peab sel juhul jätma autorile.

Lavastajad ja näitejuhid, kes ise

on näitlejad või kes on seotud näitlejaskonnaga tihedate inimlike sidemetega kaudu (nagu: režissööri naine on operetis primadonna), ei saa olla väga erapooletud osade jaotamisel. See omakorda annab autorile õiguse rääkida kaasa osade jaotamisel.

On vaateid ja juhtumeid, kus lavateost lubatakse lavastajal käsitleda kui paljast skeemi, lihtsalt ettekäändet lavastaja kunstilise loomingu tarvis, kus lavastaja teeb seitse imet teosega, kus kirjaniku teos on paljas savi lavastaja-pottsepa käte all. See leidku aset siis, kui lavastaja on loov kunstnik sõna nõudlikus ja usaldustekitavas mõttes. Kui ta aga seda ei ole, siis olgu autor oma teosega tema käte vastu nagu räni...

Niisama hästi nagu tunneme ja teame juhtumeid, kus hea lavastaja viis võidule keskpärase või nõrgagi tüki, kukutas ebakindel või küündimatu lavastaja läbi päris korraliku ja isegi hea teose.

Kuipalju tugev lavastaja upitab kehvavõitu tükki ja kuipalju veab tugev teos nõrka tegelaskonda, kui võrd aplodismendid kuuluvad teksti autorile, kui võrd teostajale lavastajaga eesotsas, need vahed on olemas ja isegi sageli eriteldavad. Ainult, kas need vahed ka kinni naelutatakse, avalikkusele selgeks tehakse, selles on küsimus. Ja kui see küsimus jääb vastamata, siis ei ole igakord ka kindlaks tehtud, kuipalju teeneid on lavastajal või autoril teose läbilöömises või -kukkumises. Selles on palju juhuslikku ja relatiivset. Ja kui võtta arvesse publiku vastuvõtu valmisus ühe teose jaoks, teiste sõnadega — teose enneaegsus või parajamomendilisus, siis muutub asi veel relatiivsemaks, isegi õnnemänguliseks.

MEIE LAVAMUUSIKA KUJUNEMISEST

EDUARD VISNAPUU

Nagu iga ilmuvus tingib teatavaid eeldusi, nii ka meie lavamuusika tekkinud on seisnud seoses pinda valmistava liikumisega. Kui kogu loovpüüdmine rajaneb isetegevuse alustel, siis viljastava astmeni viib soodus moment. Tung loominguks võib kasvada välja eeskujudest ja lähematest vajadustest ühtlasi. Ürgjõud otsib pääsu kõikide teede kaudu, mis pakuvad juhust esilekerkimiseks. Tahtmise ja algatamise väärtus jääb asjale alati; küsimus seisab vaid märgitud (või märkimist nõudva) sihini jõudmises.

Kui meil oli käimas liikumine muusika- ja teatrala rindel, siis loomulikult asuti ka nende kahe poole liitmise juure. Andis ju laenutamise külluses kätte materjale, alates kõige primitiivsemast ning lõpetades kõrgesti arendatuga. Laulumäng, operett ja ooper — need meelitasid võidu.

Et teatava määrani sai tõeks muusikalavastuste andmine, siis hakati mõtlema katseile iseseisvas, algupärasel loominguks. Nii tekkisid M. Hermann'i illustratsioonid „Muru-eide tütrele“ (1903) ja K. A. Hermann'i „Uku ja Vanemuine“ (ette kantud 1909). Üsna erakordselt sündis A. Lemba' ühevaatuseline ooper

„Lembitu tütar“, mille muusika oli loodud vene tekstile ja asendati pärast eestikeelsega uuel kujul (ette kantud 1908 Peterburis).

Lavamuusika soetamises näitas aktiivsust J. Simm, kes „Vanemuise“ dirigendina hakkas hoolitsema algupärase repertuaari eest. Esimese pääsukesena tuli A. Kitzberg'i jant „Kosjasõit“; edasi järgnes operett „Koopariütel“ (Hindrey' tekstiga, 1911), milline praegu ümberkohendatud kujul püsib „Töölisteatri“ hooaja kavas. J. Simm juba annab midagi lähedasemat ja toob üsna häid momente. Vabadsõja päevil tema poolt pakutud dramaatiline legend „Kalevipoeg ja Sarvik“ (Fr. Karlson'i tekstile) on mitmeti õigustatud lavaline teos. Varsti pärast seda toodi samas „Vanemuises“ esile A. Wirkhaus'i operett „Jaaniöö“ (P. Pinna' tekstile, hooaeg 1921/22), milline kandis tunduvalt viinlikke mõjutusi, kuid püüdis anda ka kohalikku koloriiti. Lavamuusika suhtes teame veel, et R. Tobias'el († 1918) olid tõsised kavatsused oop. „Kalevipoja“ loomisega, millest esineb katkendeid. See aine hiljemgi on sidunud mitmeid meeli: A. Vedro üritas ülesande teostamist ja H. Känd kuuldavasti jõudis lõpu lähedale.

Tartu andis meile esimesed opereetid ja dramaatilise legendi. Iseseisvuse esimesed aastad tähistavad elevuse tõusu. Siis muusikaline liikumine üldse võttis seal sisse hoogsa joone. Tartus ooperit arendati vähem, kuna selleks ei leidunud vajalike tugevat kandepinda. Mainitud ala kujundamise ülesanne ja eesõigus jäi Tallinnale kui pealinnale.

Tallinnaski ooperit käsitleti esialgu võrdlemisi juhuslikult, kuna järjekindel muusikalavastuste andmine nõuab ühiskondlikult kindlustatud majanduslikku külge ning

kunstiliste jõudude koondamist ja pealegi veel kasvatamist. Ooperi väljakujundamise algus Tallinnas „Estonia“ teatri juures langeb just ühte meie iseseisvuse esimeste aegade. Kutseline ooper on pärit 1918. aastast, kus meil igal rindel arenes pingutatud koondumine oma-riikluse ja omakultuuri mõtte ümber.

Kutselise ooperi rajamisega loodi kindlam pind, mil võis hakata arenema lavamuusikaline ala. Edene mine ja süvenemine tõlgitsuses andis kindlamat tõuget omaloomingu soe tamise mõttele. Siiski kulus enne ära kümme aastat, kui võisime tuua lavale algupärase suurteose. Miski ootas veel küpsmist. Nagu hiljem näeme, pole vanemasse põlvkonda kuuluvad komponistid ilmutanud kalduvust muusikalis-dramaatilise loomingu sihis kuigi tungivalt. Teiseks hoidis ka kavatsusi tagasi librettode puudus, mis tekitab küllalt raskusi.

Esimese tee murdis ooperi valdkonda noor helilooja, Tallinna konservatooriumis kasvanud jõud Evald Aav. Ooper „Vikerlased“ saabus värskust taotelevana ning löi tugevasti läbi. Muidugi aitas eduks omajao kaasa esimese algupärandi pakkumine, kuid kandvaim tähendus jääb ikkagi teose sisulisele küljele. E. Aav tungib rahvusmuusikalise tundmise sihis, annab iseloomustavat tüüpide ja olukordade arendamist ning hoiab kunstilist pinget.

„Vikerlastega“ oli murtud jää — 1928. aastal. Juba järgneval hooajal toodi lavale A. Lemba' „Kalmuneiu“, mis sõnaliselt ainelts seisab meile õige lähedal ja kasutab materjalina rohkesti rahvaviise. „Kalmuneiu“ on üsna paljugi kavatsatud hästi ja saavutatud vaidlematult ka mõningaid tulemusi, kuid muusikaliselt varjutab tööd motiivistiku vähene arendamine ja ilmsesti esinev harmonisatsioonilise laadiline kaugus. Pealegi ei tehta vahet rahvuslikus ja rahvali-

kus materjalil. Eelmisest märksa kunstitihedam oli sama autori „Armastus ja surm“, kus leidub üsna õnnestunud seiku ning pilte. See on A. Lemba' kolmest ooperist kõige parem. Kui räägime kohatisest dramaatilise pinge vähesohast ja samuti aine omalme tabamatusest, siis nimetame ka librettost olenevaid takistusi. Õige kiiresti lisanes A. Lemba'lt kolmaski ooper „Elga“, mis tuli pikemate kaalutluste järele lavale moodunud hooajal. See teos ei küündinud eelmise tasemeni, kuigi ainekultuuritas häid eeldusi. Ümber töötuses tekst jättis rohkesti soovida ning muusikas tundus piiratud ja pinnalise loomingu vilja. Pealegi esineb ooperis meile võõras maailm. Üldseisukohalt hetkedena tõusevad valitsema hoog ja pinevus.

Kolmanda autorina ooperi alalt esineb A. Vedro, kelle teos „Kaupo“ toodi „Estonias“ lavale 1932. a. sügisel. Seda tööd võime vaadelda kui loomungulist jõudu ja käsitluslikku värskust ilmutavat saavutust, mille üks pool vastavalt ainele areneb meile lähedases muusikalises laadis. „Kaupo“ suutis anda seda kunstilist elevust, mida peame nägema kasvavas omaooperis.

Nii E. Aav kui ka A. Vedro valmistuvad tulema uute teostega. Varem oli juttu H. Kämmust; siia võime peatselt lisada veel mõne nime. Kuna tegevus ooperi alal järjest süveneb ja uus põlv peale kasvab, siis ei ole kahtlust pidevas lavamuusika tõususes.

Üldiste kriisidega on tekkinud ka ummistusi ooperi kultiveerimises. Nagu mujal, nii meilgi tõsteti kilbile küsimus selle vormi väljasurevast kalduvusest. Leiti, et tänapäev enam ei kannu säärast kulukat liitkunsti, kus pealegi elemendid omavahel ilmutavad lahkusi. Objektiivsel vaatlemisel näeme, et siin sugugi ei puudu loomuliku ühinemise alused ja et elemendid koos jõuavad just maksimaalsusteni väljendavuses.

Kui paneme tähele meiegi lavakunstilist liikumist, siis tabame siin ikka tihenevaid kontakti otsimisi muusika ja sõna vahel. Rääkimata ooperist ja operetist hakatakse järjest enam muusikat tõmbama näidendisse. Seda võtet kasutavad eduga lavastajad isiklikul algatusel, kuid ka autoreist pole jäänud nägemata mainitud täiendav ja elustav vahend. Näidendeist võime nimetada H. Visnapuu, M. Metsanurga, A. Adson'i j.t. töid, kus muusika kuulub ettekatsetatud kohale ja on loodud vastavate spetsialistide poolt. Nii on teose algkujus illustreerimisi toimetanud A. Vedro ja R. Päts ning hiljem täiendusi lisanud J. Simm j.t. Paljudel teatritel täidavad illustreerija kohuseid kindlad isikud, kes juhivad ka vajalist saateaparaati. Muusika näidendisse sobibki hästi ja mitmel kujul; seda võib kasutada aktides ning eelmängudena, otse tegevuse käigus ja saatena.

Peab ütleva, et nõudmine muusikaga lavatööde järele on õige elav. Esijoones lähevad laialdaselt väikelavadele kohased teosed. Väga otsitavate hulka kuuluvad siin laulumängud. Nimetatud alal mitmel puhul esineb kaasautorina V. Leemets.

Kui hakkame mõõtma lavakunstilisi sügavusi ja laiusi, siis väikesepiirilisedki ülesanded vajavad meistrikätt. Neid pisikesi võimalusi tuleb ka hinnata tähelepanuga, sest vastavad saavutused kindlustavad aluseid suuremämõdulistel nõudmistel. Näidend hea muusikalise lisandusega on juba tubli samm võimalise liitkunsti poole. Sisukas laulumäng tohib häbenemata seista viljaka kultuuriteguri kohal. Operett, mida paraku sagedasti ei saa võtta positiivselt, võib ometi vaidlematult esindada tervet ja väärtuslikku meelelahutuse vahendit. Tarvitseb vaid püüda värske, lähedase ja puhtalt rõõmsa elu poole. Läänud hooajal antiigi kaks uut algupärast operetti:

A. Wirkhaus'i „Veskineiu“ Tartus ja E. Rossmann'i „Tütarlaps kodumaa-ta“ Tallinnas. Esimese autori nimi kindlustab asjaolu, et muusika kannab omajao väärtusi; viimase töö looja noore jõuna ei jää ka taha paljudestki välistootjatest. Sooviksime ainult süvenemist kodusesse miljöösse selgi kergemal lavamuusikalisel alal.

Veel üheks tõenduseks huvist helidramaatilise ala vastu on provintsilinnade katsetamised ooperiharrastuses. Möödunud hooajal, näiteks, Viljandi ja Pärnu tulid toime sellekohaste lavastamistega. Nagu võime teha tähelepanekuid, kasvab ka süvenemine muusikalidramaatilisse alasse olukordade kujunemise järgi. Saavutuste tipuks meil siiski jääb Tallinna kutseline trupp ja viis algupärast ooperit, mis kokku tähendavad tublit võitu. Nimetagem siiski, et Tartugi teeb pingutusi ooperilavastamisega; tänavu sügisel seal juba anti „Eugen Onegin“, mis Tallinnas praegu uuesti seisab repertuaaris. Loodame, et Taarapadus elu lööb jälle hoogsale liikumisele.

Üheks lavamuusikalise toodangu tekkimise takistajaks on osutunud librettode hankimise raskus. Selle külje all teatava määrani kannatavad ka kõik senised algupärased ooperid. Nüüd Autorikaitse ühing püüab puudusest saada üle võistlusega. Midagi see katse siiski annab. Samuti tuleks panna enam rõhku ka tõlgete väärtusele.

Võttes üldiselt kokku kõiki hüvesid, mida meile on annud iseseisvuse aastad lavamuusikalisel alal, peame rahulduma täiel määral. Need 15 aastat on selleks liiga lühike aeg, et nõuda veel enam. Kui nii tihtiigi tekkis riidu ja nurisemist liikumiste ümber, siis ometi selle vahelt tõusis rohkesti väärikaid saavutusi. Ja edasi läheb päevakorras sama viljastav töö.

LASTE- JA NOORSOOTEATER KASVATUSTEGURINA

JAAN RUMMO

Meie kutselistel teatritel on juba amusest ajast kauniks kombeks muu töö kõrval aegajalt mõelda ka lastele. Et seda tähelepanu asjaomaste poolt osatakse hinnata, selle tõenduseks on peaaegu alati olnud täied saalid rõõmsaltkilatsevat pisipublikut. Ja iga selle rahva hulka sattunud täiskasvanu on vististi võinud jälgida seda, et ükski muu teatripublik ei suhtu laval esinevale nii suure hardumuse ega põnevusega kui lasteetenduse oma.

On ju see, mis sünnib laval, nii lähedane neile, kes istuvad seal all saalis: laval esineb ju mäng. Ja mäng on ometi lapse teine olemus, mäng on lapsele tihti reaalsem kui teda ümbritsev tõsielu. Kui näidend vähegi tabab ainekult laste huvide maailma, kui kujutus vastab laste hinge- laadile ja arusaamistele, siis kaob vaatajais piirjoon illusiooni ja tõsielu vahel täielikult.

Tähendatud asjaolu sisaldab endas niihästi võimalusi kui ka kohustusi.

Võimaluste mõttes tähendab lasteteater suurt ja mõjuvõimsat kasvatuslikku tegurit. Kõigepealt muidugi kunstilises kasvatuses kitsamas mõttes: lasteetendus kasvatab lastes arusaamist teatrikunstist, arendab, vormib ja distsiplineerib kujutlusvõimet jne. Kuid mitte niipalju sellele ci tahtnud käesolevad read juhtida tähelepa-

nu, vaid asjaolule, et lasteteater on mõjuvõimas tegur eeskätt üldise kasvatuses mõttes.

Tänapäeva kasvatusedus rajab suure osa oma kaalutlusist ja sammudest laste huvidele. Huviks nimetab Hagemann-Dyroff erilist hingelist dispositsiooni, milles meie teadvus eriti kiiresti kohaneb igasuguste teadmiste, elamuste ja mõjutuste vastuvõtmiseks. Huvi kutsub esile erilisel terava ja tugeva tähelepanu-pinevuse ning rakendab teadmiste ja elamuste vastuvõtmise soodustamiseks töösse kõik meie meeled ja hingelised jõud.

Märkinis juba, et teatrikunst oma olemuselt on lähedasimaid laste arusaamisele ja vastuvõttevõimeile. Teatrikunstis käsutuses on kõik need vahendid, mis on võimelised lastes äratama suurimat huvi ja kutsuma esile tähelepanu pinevust: värvikad lavapildid, sündmustiku kujutus konkreetset ja plastiliselt, elav sõna, muusika, laul, tants jne. Ei ühegi teise vahendiga — välja arvatud vahest ehk kaasakiskuv raamat — et suudeta haarata laste elamuste voolu nii tugevasti kui seda suudab teha hästi valitud ja hästi lavastatud lastenäidend.

Sellest võib järeldada, missuguseid võimalusi sisaldab endas kasvatuslike ülesannete teenistusse rakendatud lasteteater noore inimese eetilise ja esteetilise maailma, karakteri ja elusuhtumise kujundamisel.

Käesolev sajand kannab muude kõlavate nimetuste kõrval ka laste sajandi nime. Seda sellepärast, et see sajand on toonud põhjalikke ümberhinnanguid suhtumises lastele ja lastekasvatuse küsimustele. Eriti on hakanud kõitma need küsimused tähelepanu ajajärgus pärast maailmasõda, kus „uue ja parema“ inimese kasvatamise probleem on saanud eriti akuutseks. Töökspidamine, et laps ei ole ainult täiskasvanu „ühendatud väljaanne“, keda saab valmistada elule ette ainult mõistlike normidega „käsen-keelan“, vaid on

maailm omaette, mil on omaenese väärtus, omapärased seadused, huvid ja nõuded, mida tuleb võtta arvesse kasvatamisel — see tõekspidamine ei ole tänapäeval kaugeleki enam ainult vastavate kutsetegelaste veendumus, vaid see on juba teed murdmas laiaadesse hulkadessegi. See tõekspidamine on sundinud otsima uusi võimalusi ja vahendeid kasvatustöö viljastamiseks. Üheks sellaseks vahendiks on ka laste- ja noorsooteater.

Seni vaadati laste- ja noorsooetendustele ainult kui meelelahutusele ja huvitavale ajaviitele, mida korraldati juhuslikult, selle järgi, kuidas jäi aega ja võimalusi muudest ülesannetest. Et võimalusi leidus väga harva, siis toimusid need etendusedki enamasti väga juhuslikult, juhusliku repertuaariga ja tihti väga pikkade ajavahemike takka.

Suhtumine neile etendusile kui täisväärtuslikule kasvatusvahendile nõuab aga süsteemi — nii ainevalikus, järjestuses kui ka käsitluses. Seepärast näemegi mitmel pool tekkivat vastavaid asutusi ja ettevõtteid, mis pühendavad erilist tähelepanu kasvatus-prinssiipide kohaselt rakendatud laste- ja noorsooteatri tegevuse arendamisele. Meie naabermaades on erilise tähelepanu osaliseks saanud lasteteater Soomes ja Nõukogude Venes. Eriti suurejooneliselt viimases, kus suuremais keskkohhis töötavad erilised laste- ja noorsooteatrid ja maa nõudeid katsuvad rahuldada vastavad rändtrupid. Nii ühes kui teiseski on lasteteatri probleemi lahendamiseks liitunud ühiseks tööks niihästi teatri- kui ka kasvatus-tegelased.

Kas ei leiduks süstemaatilise laste- ja noorsooteatriasjanduse arendamiseks võimalusi ja pinda meilgi?

Senised üritused laste- ja noorsooetenduste alal näitavad teatrirahva huvi ja head

tahtmist asja vastu; mõeldav kaastöö kasvatus-tegelaste poolt tohiks olla iseendast-mõistetav juba ülaltoodu alusel. Asjaomase publiku innustus on väljaspool iga-sugust kahtlust. Lastevanemad oleksid võidetavad asjale vastava propaganda abil, eriti eeldusel, et hea laste- või noorsoonäidend oleks mõjuvaks vastumürgiks kino-kiusatusele. Kõigi asjaosaliste ühisel ettevõttel suudetaks ehk võita nendegi asutuste poolehoid, kelle võimalustes seisab kultuuriliste ja kasvatuslike ürituste toetamine aineliselt.

Küsimuse tegeliku rakendamise juures tõuseb kahtlemata rida uusi probleeme ja raskusi, näiteks organisatsiooni, eriti aga repertuaari küsimusis. On ju korralike laste- ja noorsoonäidendite alal meil pöud äärmiselt suur. Samuti on veel väga puudulikult käsiteldud laste- ja noorsoonäidendite aineküsimus jne. Kuid need küsimused lahenduvad tegeliku töö kestes, kui kõik muud eeldused on loodud.

Kas ei võtaks mõni suuremaist teatrist endale algatuse praktiliste sammude astumisel asja organiseerimise sihis?

„LASTELE ON KÕIGE-PAREM AINULT KÜLLALT HEA“

Z. TOPELIUS

AVASÕNAD „SEITSMES VENNAS“ ESIETENDUSELE TALLINNAS

FRIEDEBERT TUGLAS

Lugupeetud teatrikunsti ja Aleksis Kivi sõbrad!

Ma ei kavatse teile täna jutustada vennasraha suure kirjaniku elulugu ega anda ülevaadet ta toodangust. Kõigest sellest on kõneldud ja kirjutatud meilgi alles äsja Aleksis Kivi sajanda sünnipäeva puhul. Nende üksikute minutite jooksul, mis on jäänud vahevaiba kerkimiseni ja Kivi enese esinemiseni oma loominguga kaudu, suudaksin ma nii laialt ainealal vaevalt midagi ütelda, mis oleks teile uudiseks. Selle asemel tahaksin pisutki lühemalt peatuda ühelainsal Kivi teosel, mis on põhjustanud meiega tänase kokkutuleku.

See on ta peateos, ta romaan „Seitse venda“.

Teatavasti kestis Aleksis Kivi kirjanduslik looming ainult paariteistkümmend aastat. Kuid kui mitmes suunas ka Kivi mõttekujutus sel paariteistkümmend-aastaselt tööpäeval liikus ja millistes vormides väljendus — kõigi ta teiste fantaasiakujude taga elasid kogu selle aja ta meeles „Seitsmes vennas“ imeväärset seiklust. Vähemalt kümme aastat töötas ta selle teose kallal ja vähemalt kolm korda töötas ta selle ümber. Ning ta jõudis sellega lõpule ainult veidi enne seda, kui nõdrameelsuse must varj ta üle langes.

Prof. Tarkiaise uurimused toovad Kivi meisterromaani sünni ja kokkuseade kohta rikkalikumaid andmeid kui leidub vaevalt ühegi teise säärase teose kohta. Ta on avastanud, et Kivi sünnikoha, Palojoe, ümbrus täiesti „Seitsmes vennas“ kujutatud tegevuskohaga ühtib, isegi suur osa kohanimedid on jäetud muutmata. Samuti on Tarkiaisen võinud tõendada, et peaaegu

kõik romaani kõrvaltegelased ja nendega seotud pisijuhumused, anekdoodid ning kõnekäänud on pärit Kivi lapsepõlve kodu ümbrusest, esinegu need tegelased siis romaanis oma tõeliste või muudetud nimedega.

Kuid ometi, seal kohal, kus Kivi järgi peaks olema ta peategelaste, seitsme venna, metsatalu Impivaara, on veel praegugi puutumatu maa. Ja seitsmest metsa põgenenud vennast ja nende juhtumusrikkast elust seal pole Palojoel üldse keegi midagi kuulnud. Ning siin just avaldub Kivi suur müüteloov and, mis on võimaldanud tal lapsepõlve mälestusriisimest arendada suurejoonelise sündmustiku, mis kannab romaani nagu raudluustik skulptuurteost. Ses suhtes võib Kivi võrrelda Cervantese ja Gogoliga, kelle suurteostes üllatab samuti omapärane sündmustiku idee, kande selgroog, kuna üksikasjad on ammutatud ümbritsevast elust, rahvaluulest või kohalikest anekdootidest. Need teosed pole kõigele oma realismile vaatamata mingid tõsielu päevapildid, vaid on sünteetilise loomingu saadused.

„Seitsmes vennas“ sündmustiku idee on võrdlemisi lihtne, kuid ühtlasi geniaalselt leiutatud ja kohane just Kivi taolise autori täiuslikemaks eneseväljenduseks.

Toukola küla lähedal Jukola talus Lõuna-Hämemaal elab seitse venda. Nad on võrdlemisi jõhkrad poisid, mõneski suhtes ümbruskonna nuhtluseks. Mariliku põllumehe töö on neile vastik ja juba täismehe ikka jõudes ei suuda nad ikkagi veel aabitsatarkusest saada jagu. Sattunud tarvasse vastollu ümbrusega, põgenevad nad lõpuks oma talu tagamaile. Seal metsades, kaugel naabreist, elavad nad kümme aastat, esiti küttidena, pärast põlluharijana. Seal langeb nende osaks rida seiklusi ja raskeid katsumisi, millest nad aga ikka õnnelikult pääsevad. Karastudes meesteks ja leppides jälle ühiskonnaga saabuvad nad lõpuks oma sünnikohta tagasi.

See on suur kultuurilooline läbilõige soome külaühiskonnast ligi sada aastat tagasi, kõigi selle sotsiaalsete tüüpidega, alates kirikhärradest, mõisnikest ja ametnikest ning lõpetades talumeeste, saunikute ja vallavaestega. See teos annab võrdkujulise ülevaate kogu rahva saatusest. Meelvaldsed vennaksed ei sünni alul patriarhaalse külaühiskonna seadluste ja kommete raamidesse. Mingi atavistlik kirk tõmbab neid vaba looduspõlve poole metsades, mis tuletab meele soome sugu rahvaste elu

palju kaugemas minevikus. Kuid maailm on juba kitsaks jäänud; metsloomad vähenevad, nii et kütt peab nälga nägema; organiseeritud ühiskond ulatab oma mõju ikka kaugemale; ning lõpuks peab üksik isik tahtes või tahtmata alistuma selle ühiskonna seadlustele. Aeg ruttab edasi, ja lõpuks ei võida mitte ainult kindlakujuline külaühiskond, vaid see isegi peab linna mõju tunda saama, mille teetegiainena tungivad sellesse liikumatasse maailma esimesed ajalehed.

Kultuuriloolise aine kõrval on aga „Seitsmes vennas“ veelgi tähtsam ta jutustav element. See on eepiline teos, mille monumentaalsele vormile annab elu ja hoogu humoristlik valgustus. Ta tüübid kasvavad suuriks allegooriaiks, ilma elulist usaldavust kaotamata. Osalt Vanast Testamendist ja muust klassikast, osalt vanemast ja uuemast soome rahvaluulest on Kivi leidnud eeskjuju oma stiililisele liialdusele ning pöörtavale paatosele, mis ei mõju aga maitsetelgedalt, sest et autor ise on teadlik oma võttest. Mida hullupöörasem või haledam on seisukord, seda lopsakamaks paisub sõnastus, mõõdu-dimensioonid võrsuvad üliinimlikeks, ja koomiline efekt on võrratu.

Nagu ühegi teise jutustava teose olemust ja väärtust ei saa lavalises ümberloomingus täies ulatuses edasi anda, nii ka mitte „Seitsme venna“ oma. Sellest läheb kaotsi eepiline jutustamisviis ise, jäävad täitsa kuulmatuiks suurepärase loodusekirjeldused ja nägematuks inimitoimingute päevast päeva jatkuv järjekindlus. Me näeme ainult üksikuid, vaevalt seotud pilte-katkeid, mille vahel haigutavad tühjad kohad. Me ei saa dramatiseeringus näha vennaste jahiteekondi, kettamänge, linnasõite ja kolimisi ühest teise. Me näeme küll nende jõuluõhtu olengut, mille tagatipuks on maja põlemine; kuid me ei saa enam näha, kuidas nad siis talvisel ööl läbi lumise metsa püksata küla poole kihutavad, ümbritsetud näljastest huntidest. Me kuuleme ainult mõõdamannes vennaste hädast Hiukivil, kuid ei näe, kuidas nad vihase härjakarja eest põgenevad, enese suurele kivile päästavad, seal kolm päeva nälgivad ja lõpuks pärast härjakarja tapmist suurte tulede valgel nelikümmend härga nülivad ja liha õgivad. Kuid just säärase monumentaalsete piltide kirjeldamises on Kivi meister.

Agateatrikunstil ja elaval sõnal on jälle omad vourused. Kui jutustus ise laval muutub küll katkendlikumaks, siis saavad tege-laskujud seda reljeefsemaiks, nende sõnad omavad kuuldava rõhu ja seisukordade koomika saab silmilnähtavaks. Me oleme kaudu otse füüsiliselt kirjaniku mõttekujude maailma.

Nii palju kui teada, kavatses Kivi esialgu ise oma seitsme venna seiklusi kirjeldada näidendi kujul. Sellest siis ta dialoogide juba algusest peale puht-dramaatiline vorm. Ta romaaniist võib paljude lehekülgede kaupa teksti kanda üle näidendisse midagi enda poolt lisamata. Ja ses suhtes säilitab dramatiseering võrratult rohkem algupärandi autori enese loomingut kui harilikult.

Nii näeme siis täna õhtul sel näitelaval Kivi sõnade kehastust elavate inimekujude kaudu. Näeme ta seitset vennikest oma vempude ja õnnetuste rägastikus. Näeme äkilist ja isemeelikut Juhanit, turjakat ja tõsist Tuomast, elutarka ja õpetamishimulist Aapot, palvevennalist ja kitsarinnalist Simeoni, oma vaiksede mõtteid mõlgutavat Laurit, juhmivõitu, kuid hea südamega Timot ning igavest vembumeest, alati salvavat noorimat venda Eerot. Need on elavad inimesed, kuid ka võrdkujud, tüübid, hingeliste algelementide kehastused. Nad pole alati kaugelki paipojud, kuid hea ja kuri avaldub neis inimlikes proportsioones ning lõpuks on esimesel ikka ülekaal. Samuti ei lähe neil alati kaugelki hästi, kuid me näeme, kuidas autor nende kannatusi üle igasuguse inimliku piiri paisutades ometi enese ette naerab: asjata hädaldate — kõik lõpeb ju hästi! Ja see huumori kaasolu teebki need hädad lõbusaiks ning lubab meilgi kaasa naerda näiliselt kõige traagilisemalgi hetkil.

Kõik see on leib Kivi erilisest koomika tajust. Ta ei suhtu elule satiiriga, vaid huumoriga; ta ei kirjuta südametäiega, vaid täie südamega. Kuidas Kivi ise hindas oma rahva huumorimeelt, seda näeme ta erakirjast ühele sõbrale just „Seitsme venna“ kirjutamise ajal: „Kõrged on minu mõtet soome talupojast, liati nüüd, millal olen saanud pisut tundma rootsi meest. Tahaksin pidada soome talupoja-rahvast kõige huumoririkkamaks maailmas, tal on seda sügavaimat sisu enam kui kellelgi muul. Nimetades huumorit, mõtlen siin seda loodusvärsket, mitte seda haiglast, mille allikaks on läbielatud laevahukk elumerel. Ma mõtlen koomikat, mille sügavamaks aluspõhjaks on siiski üks hea, kuid tugev ja terve süda.“

Seda tugeva ja terve südame koomikat leiame ka „Seitsmest vennast“.

Kivi viimised sõnad olid olnud: „Ma elan.“ Tõeliselt puhkab Aleksis Kivi juba enam kui 60 aastat igavest und vaiksel kalmistul Tuusula järve rannal. Kuid ta elab siiski. Ta elab tema poolt loodud elupiltides ja inimekujudes. Ta elab oma nii mitmekülgses, varjundirikkas, süngemast süngemas ja elurõõmsaimast elurõõmsamas loomingus. See ta elu pole piiratud aja ega ruumi, maa ega rahvuse raamidega.

ÄÄREMÄRKUSI OPERETIST

ARNOLD SEPP

Mitte just praegu, aga ka mitte väga kaua tagasi oli mul võimalus tutvuda operetiga kogu Euroopas, Prantsusmaast Ungarini. Ja kui kõigest nähtust katsuda järeldada midagi üldist, mis suunas on areemas operett, siis need katsed on asjatud. Iseasi, kui meil võetakse tooniandvaks opereti alal ainult Viin ja Budapest. Berliin on langenud reast välja Hitleri võimuletulekuga. Mul on olnud võimalus tutvuda Berliini operetiga neljal eriajastul ja võin kinnitada, et Berliini opereti kulminatsioonipunkt oli enne Hitlerit. Languse põhjustas paratamatult parimate operetistaaride (Gita Alpar, Rosi Barsony j. t.) põgenemine Saksamaalt Hitleri võimuletulekul. Prantsusmaa aga on opereti suhtes meile jäänud võrdlemisi võõraks, kuigi Pariis endiselt on jäänud kõigi kunstnike töötatud maaks. Ja nagu Prantsusmaal on alati domineerinud revüü, nii säilib seal ka revüüline operett ja prantslane hindab ikkagi operetti esijoones ta efektide ja kirevuse järele, loogiline ja põhjendatud sisu — mille poole püüab Viini ja Budapesti operetivool — on seal paratamatult tagaplaanil.

Seega: kui arvestada operetimaitsset Euroopas, siis siit midagi üldist leida on kaunis raske. Ta on ja jääb maitseasjaks.

*

Missugune peaks olema meie operett?

Kahtlemata oma operett. Selles peab olema kodumaist — see on esimene tingimus. Alles siis, kui ollakse „nimega“ mees ja suur meister, võiakse luua midagi kosmopoliitsemat (nagu loodi „Havaii lill“).

Kuid milleks kippudagi päris võõrsile? Kodumaal on küllalt materjali, küllalt rahvakombeid ja rahvamuusikat, millele näiteks Ungari on püstitanud maailmatu suure operetiliteratuuri. Oleks patt, kui neist kodumaa täissalvestest läheksime mööda ja sealt ei võtaks midagi.

Siiski on midagi, mis ahvateleb osagi operetist viima teispoole kodumaa piire, eriti, kui operett on mõeldud suurlavale. Kitsama raamistikuga opereti loomine pismematele lavadele muidugi võib sündida absoluutselt koduses miljões. Kui arvustus operetilt nõuab sisukust, loogiliselt põhjendatud ja hargnevat sündmustikku, siis tänapäeva publiku suhtes jääb opereti peavooruseks ometi selle lavaline kirevus, otsekohelevalt välja üteldes — revüüilisus. Ja üks ole publik siiski tähtsam kui kriitik, sest milleks siis üldse asuda opereti loomisele, kui ta ei lööks läbi? Seega peaks ideaalne operett meil olema sisukas, loogilise, põhjendatud sündmustikuga pluss tantsu, huumoori, elevust.

Meie suurteatri „Estonia“ opereti „osakond“ ei ole väike, see on eriti viimasel ajal paisunud ja siia koopteeritakse juure vajaduse korral draama- ja ooperijõude. Kui kord Berliinis oli juhus kõnetada tolleaegist „Admiralspalasti“ direktorit Robert Liedemitti, siis tähendas see käsi hõõrudes, et nende edu saladus („Admiralspalast“ oli seekord Berliini nimekaimaks opereti-teatriks, kus esines Gita Alpar) peitub selles, et lavastatav operett on „veri meie ansambli verest ja luu meie luust“. Seekord ei olnud kõne all oleva teatri trupp suur — ei küündinud igatahes „Estonia“ trupini — kuid operett oli kirjutatud nii, et kaasa mängis iga trupi liige, ja pealegi nii, et iga partii oli kirjutatud ning viisid

olid komponeeritud vastavalt iga näitleja iseloomule ja võimeile! Loomulikult säärane operett (seekord täiesti ümbertöötatud „Katharina“) püsis kaua repertuaaris ja nägi ainult täissaali.

Kui on olemas ansambl, siis mängigu ka kogu ansambl. Ja nii tuleb panna liikuma võrdlemisi suur mass. Kui nüüd asetada meie kodumaal olud säärasesse avarasse raami — vägisi tahab siis see raam jääda liiga avaraks pildile... Tuleks juba ette karta, et arvustus tuleb ja ütleb, et kõik nähtu oli ebaloomulik, et säärast „suurt joont“ ei ole meie kodumaal tegelikult olemas ja et ülesehitus on olnud kunstlik.

Mis puutub operetti „Tütarlaps kodumaata“, siis valmis see õige keerulisi rahu. Kõigist nähtud operetidest oli jäänud külge veendumus, et opereti sündmustik peab arenema välismaal. Kui ungarlased võisid opereti arengu viia teispoole Ameerikat asetsevatele saartele, milles siis patt, kui ka „Tütarlapse“ esimene vaatus arenes Siberis, teine Jugoslaavias ja kolmas Pariisis? Alles hiljem tuli idee sündmustik tuua kodumaale. Kuid muusikat oli juba hakatud tegema, suuri muudatusi enam teha ei saanud. Põhiehitus jäi endiseks, osa tege- lasi muudeti aga eestlasiks ja kaks vaatust toodi kodumaale. Loomulikult kannatas selle all kogu opereti ümarus ja sisu kujunes võrdlemisi otsituks.

Toimetuselt: Avaldades käesolevas numbris operettide „Tütarlaps kodumaata“ ja „Igavese legendi“ libretisti A. Sepa kirjutuse ilmutame järgmises „Teatri“ numbris komponisti Vold. Leemetsa artikli sama küsimuse kohta (käsikiri on toimetuses). Et anda meie lugejaile mitmekülgne ülevaade opereti küsimusest, ilmub järgnevais numbris „Estonia“ teatri opereti näitejuhilt ja näitlejalt Agathon Lüdigilt, kelle juhtimisel „Estonia“ operett on saavutanud euroopaliku taseme, üle- vaatlik kirjutus opereti arengust „Estonia“ laval.

Kui arvestada kõiki ülalnenditud tõiku, soove ja mõjuvõimet, siis ei ole sugugi kerge ülesanne ehitada kirikut keset küla. Tuleb jääda kodumaale, see on kindel, kuid tuleb publikule pakkuda midagi ka väljaspoolt. Selleks tuli mul uues operetis „Igavene legend“ (mille muusikat Elmar Rossman praegu lõpetab) võtta appi turaani idee, sest turaanipärasus, hõimlusaade, on ju niisama hea kui kodu.

Ärgem nõudkem operetile uut kuju, uut vormi.

Ooper jääb ooperiks, kuigi on hääli, kes ooperilegi tungivad kallale, ja samuti jääb operett operetiks. Muudame ta konstruksiooni osaliselt, leiame uusi kombinatsioone — aga operetti šabloonist välja väänata on raske.

Võib-olla leiutatakse aga hoopis uus, senitundmatu lavastusliik. See võib leiutaja teha kindlasti maailmakuulsaks — muidugi, kui ta leiutus lööb läbi. Selleks on vahad käed igapähele. Operett jääb aga sama suguseks paljeks nagu on viinajoomine, millele isegi keeluseaduse maad on pidanud järele andma. Ja need, kes on opereti verivaenlased, teeksid targemini, kui nad oma energia suunaksid opereti materdamise asemel uue ja operetist parema ning läbilõvama leiutamiseks.

Teatri- ja kunstisõbrad,

ainult ühine ettevõtlikkus ja armastus asja vastu suudab viia meie oludes kunstiajakirja rahva laialdasimatesse hulkadesse!

Tellige veel täna „Teater“ 1935. a.!

KUULUJUTU SÜND

Humoresk.

Kohtab kaks teatriinimest rahvarikkas kohas.

A: Kas oled juba näinud Sevilla habemeajajat?

B: Kahjuks veel mitte. Kuidas võeti vastu?

A: Suurepäraselt! Ministreid ja diplomaatlikku korpust oli kohal, publikut tungil!

B: Oo! Näib, et sel habemeajajal on meil hiilgav tulevik.

A: Kahtlemata.

C: Ptüi, pärgel, või mingisugust Karva-Mari võetakse nii suurejooneliselt vastu, kuna oma inimestel ei ole koorukestki suhu panna!

(Selle järele C ja konstaabel hakkavad liikuma jaoskonna suunas, omavahel kiretult vesteldes mingisugusest sundmäärusest.)

D: Kas olete kuulnud, et üks kuulus habemeajaja olevat sisse sõitnud?

E: Kuule imet, ei ole! Ei tea kust ta tuli?

D: Sevillast.

E: Ah Sevillast... Villast... Villast... näh, mädan, ei tule meele, mis koht see niisugune on! Ei tea, mis ta siin tegema hakkab?

D: Eks habemeid maha lööma. Tõmbab kord pihuga üle näo — ongi eluajaks läinud. Ha-ha-ha! Nagu oli siin kord üks imehambaarst, kes suurtel sakstel väikese sõrme küünega lennutas hambaid suust välja mis vuhin.

E: Hä-hä-hä, peenike oleks küll, endal poleks mingit vaeva. Aga eks meil neid

karvaajajaid ole ülearu — kes ajab risti, kes pikuti!

D: See ei loe. Küllap tal on mõni kaval nõks. Vaat' tuleb revolutsioon meie habemeajamise tehnikas.

F: (hammaste lõgisesedes): Tsss... revolutsioon olevat tulemas...

G: (näost nagu kiriku sein, vaevu püsib jalul): Püha Bürokraatsisus, juba jälle! Alles märtsikuus 1917 oli... Vaja osta 3 kotti suhkrut ja 100 meetrit pesuriiet... Kust sa tead seda?!...

F: Kuulsin. Agentuurteated.

G: ?!

F: Postiagentuuri lähedal räägiti... Keegi olevat väljast sisse sõitnud — habemeid maha lööma. See on muidugi mõistu öeldud.

G: Tsss, jumala pärast... Kas oled midagi lähemat kuulnud? Must nimekiri ja...

F: Kes sest siis nii avalikult räägib, juhuslikult kuuled mõne sõna, kõik muu tuleb endal taibata. Lubatakse pihuga üle näo tõmmata — ja mees eluajaks läinud...

G: See on ju terror! Nagu see Martsellei atestaat... Kust see mees sõitis siia?

F: Kusagilt Villast või... ei mäleta õieti. Ju see on üks linn üle lahe, mis nuud.

G: (Silmad löövad valgeks, vajub rentsilisse raske ajupõrutusega. Valgel autol viiakse minema mees, esimene maailmas, kelle tapnud ooper.)

Nii sünnib kuulujutt nagu seen sügisel, millal piserdab seenevihma ja ilm on sumbunud olekus.

UUS REPERTUAAR

Kõnelus vastutustundetu inimese ja noore draamakirjaniku vahel.

Üks tuttav noormees oli kirjutanud komöödia ja toonud selle mu „vaikiva oleku“ lektüüriks. Lugesin käsikirja, ja pidin andma otsuse: kas kõlbab lavale? mis puudused on kõrvaldatavad? kas puudused võivad olla saatuslikud?

Noormees oskab hoiduda mõnestki pahest, mis minu arvates võivad olla saatuslikud noorile autoreile. Ta ei ole sukeldunud hinge suurimaisse sügavustesse, inimhinge uute saladuste avastamisele. Ta ei ole naiivne — kuid selle eest ta on täismees eesti näitekirjanduses.

Noor autor ilmus käsikirja järele, ja meil arenes juba uus kahekõne, mil pole mingit väärtust meie autorile.

— Mis arvate näidendist?

— Sellaseid on kirjutatud mõnigi. See ei meeldi mulle, kuid sellepärast näidend ei tarvitse olla halb.

— Kas oleks vaja lühendada?

— Umbes üheksakümne protsendi võrra.

— Siis jääb liig lühikeseks.

— Õige küll.

— Kas peaks käsikirja hoopis hävitama?

— Võib seista. Võib saata ka näidendite võistlusele. Ega ma ju ei ütle, et sellega ei saa esimest auhinda.

Autor arvas mind olevat halvast tujus. Ma ei olnud. Hämarus, kauge mere tasane kohin, vilkuvad tänavalaternad — kõik see tegi meeolelu muuks kui halvaks.

Süütasin tule ja võtsin käsikirja riiulilt.

Tahtsin juhtida autori tähelepanu mõnele küsitavusele, kuid mu mälu oli petnud. Ei olnud mees teravaid detaile. Oli meeles liig palju ühesarnaseid detaile.

Nii ma ei peatunudki enam detailide parandamisel.

— Kas teil oli lõpp selge, kui hakkasite kirjutama? küsisin autorilt.

— Ei olnud.

— Kas kaalusite iga lause juures selle väljajätmist?

— Ei.

— Kas teil oli selge iga tegelase osa laval enne tüki valmimist?

— Ei.

Ma ei küsitelnud enam. Oli selge, et iga mu küsimus vastatakse ei-ga.

Vaikisime. Mu piibust tõsis huvitavaid suitsulaaineid, suitsurõngaid, suitsupilte. Need tekkisid iseenesest. Vaevata. Kuid need suitsufiguurid ei moodustanud skulptuuri ega draamat.

Siis algatasin jälle jutu.

— Töötage kord läbi Vilde „Pisuhänd“. Katsuge lühendada seda lava jaoks. Katsuge muuta selle teksti „sisemise loogika süvendamiseks“. Mitu tegelast võiksite sealt kärpida?

— Teenija ja kassi.

— Teenija ehk võiksite. See on tarbedekoratiivne kuju. Ainult sel juhul, kui pole karta kassi ärajooksmist. Ja sel juhul, kui kassi päritolu ja Laura suhtumine temale selgub muul viisil.

— Siis ei saagi tegelaste arvu vähendada.

— Aga teil võib kõrvaldada neid paari-kaupa, kuni kedagi ei jää järele.

— See on küll.

— Aga ei tohiks olla.

— Algaja asi.

— Juhtub ka nimekate näitekirjanike juures.

— Aga mis siis on viga?

— Meenutage oma teatriskäimisi. Meenutage loetud näidendeid. Mis jääb sealt kõige enam meele?

— Mõnestki lavastusest kõige enam lavavalgustus. Mõnestki näidendist kaante värv.

— Oleme üksmeeles. Mõnest näidendist trükiviga. Olen küsitelnud tuttavaid, mis neil on jäänud meele ühest kümme aastat tagasi nähtud „algupärandist“. Üksmeelselt nad on ütelnud mulle ühe seal esineva ropuse. Kuid pole jäänud meele isegi seda, mis puhul see roppus üteldi. Küsiteldud pole olemuselt suurimad roppuste harrastajad, pigem teatriharrastajad.

— Aga samuti on ju operetis. Jääb meele mõni meloodia. Ununeb aga kohutavalt ruttu tervik.

— See on nii. Paljudes näidendis, nii

teilgi, tahetakse anda iga repliigiga kuplee. Aga nii palju kupleesid ei või jääda õhtuga meele. Tahetakse anda vaimukaid lauseid. Vaimukas, „vaimukas“, pikantne, vulgaarne lause saab sihiks omaette. Kuid see ei mõju juba näidendi lõpus. Vaimukused ja „vaimukused“ veel ei moodusta dramaatilisi tegevust, intriigi, dialektikat, pinevust. Vaimukused ja „vaimukused“ veel ei anna kujusid, ei tee kujusid karaktereiks ega tüüpideks.

— Õige ju on. Aga tüüpi on raske anda.

— Muidugi on raske. Aga mispärast see peab olema kerge? Lavaline kuju ei tohi ju olla „veest väljavõetud millimallikas“, kes kuivab nägematuks päikese käes. Õhtul lavavalguses nähtud kuju peate võima kohata mitmuses ka päevavalges.

— Kinnitan teile: minu kujud on ka elust võetud.

— Paljudi et „elust võetud“. „Elu“ pole ju ainult draama. „Elu“ on ka anekdoot, reportaaž, „vaikiv olek“. Aga draama on tihendatud, sisemise loogikaga varustatud elu. „Elus“ näeme elemente, draama annab sünteesi. „Elus“ näeme härrat seda ja seda, draamas teeme mitmest ja mitmest härrast tüübi, kelles on koondatud üldvestmanlik, üldsanderlik, üldpiibehtlik.

— Kõnelge konkreetsemalt.

— Üsna koolmeisterlikult. Teate, kuidas renessansi suurmeistrid, kuid ka paljud pisemad meistrid, alguses jaotasid lõuendi pinna geomeetrilisteks kujudeks: kompositsiooni, proportsiooni huvides. Ma ei mäleta, et mõni maaliija oleks alanud oma kompositsiooni huvitavast lokist, sõrmest või silmast. Teie aga laote ühe vaimuka lause teisele otsa, see on, ühe huvitava juuksesalga, sõrme, sõrmuse, varba teise kõrvale — ei või tulla meelega ävav teost.

— Saan pisut aru.

— Oleks aeg jälle kord alata suurest ringist väikesema poole. Enne kindlad kujud. Enne tegevuse jaotus vaatusesse. Enne vaatuste jaotus stseenidesse. Igas stseenis perspektiivi, tahtsin ütelda, dramaatilise dialektika kontroll. Ja siis hakkame täitma joonistust värviga. Siis kirjutame oma esimese lause. Ja lausetega täidame valmisolevat draamat.

— Ega selle näidendiga siis enam midagi ole teha.

— Ei ole küll. Aga järgmise puhul ehk tunnen rõõmu mitte üksi käsikirja lugedes, vaid ka teatris. Pigem: mitu päeva pärast teatriskäimist, kui mul on elavalt meeles teie kujud ja nende paratamatu asend tegevuses.

Nii kõnelesime. Nii publiku volitusteta esindaja andis tellimise uueks repertuaariks kirjanikule, keda veel senised loorberid polnud marineerinud.

„TEATRIRAHVA BALL“ 17. NOV. 1934

„Jänkimehe“
ballireportaažist

(Autor märgitud pildil
risiikesega)

... Ja haarab äkki tangoviis. Kahiseb hele siid, vastu õhtuülikonna musta ja valget. Noodid haaravad kusagilt sügavalt südamenurgast — pitsitavad kurgus, surisevad varvastes...

Paugatab kork. Külm jook libiseb üle huulte. Veel kord. Ja veel. Lõhemarjas tantsib elektritule kuld kollaseid sädemeid ja roastbeefi löik punetab nagu vägisi lahtirebitud varajane õis.

Tantsitakse mööda. Keegi naerab. Ei — paljud naeratavad. Lähesisid ja tantsiksid tolle blondiga seal, sinises. Hilja — sa pole jälilõhkuja või vähemalt mitte teelõhkuja! Juba libiseb mööda too sinine looklev puusajoon — vastu musta ja valget. Ta kohal mustade juuste pumatil lillasid laike. Naeratusse püüab siiski.

Ja veel teise, mida pole otsinudki. Täna on see lubatud. Täna on abielunaiselgi demokraatia — abielu põhiseaduse piiride laialisema tõlgitsemisvõimalusega.

... Surud kellegi sooje sõrmi, tunnend enda vastu noore, palava rinna kumerust. Aga sa ei leia oma partneri silmepaari — need pilluvad morsesädemeid hoopis kellelegi kolmandale või neljandale. Lõtvub su endagi käsi. Ja mingi jahedus valgub verre. „Ei“, mõtled, „ei, see pole see — pole siiski see...“

Nagu rebitaks katki kirev serpentiinilint. Naerad jälle: ball ju — küllap visatakse uus.

Aga midagi ei tule keegi sulle viskama, kui

sa nukrutsed jälle teise omasugusega klaasi juures, mis varitseb nagu marineeritud seen, ei — nagu puusliku silm.

Siis sa trallad jälle ringi. Uurid veerand tundi kellaklaasi — kas tõesti juba kolm tundi üle kesköö?

... Aga Raudsepp puhub ümarate põskede lõotsaga raudahjus kollakaid leeke ja torkab siis nende sisse traatrestri vahel verise lihatüki. Ninasse lööb suitsva rasva hõngu. Klaasi niriseb punast krimmi veini.

Suured varjud tantsivad mööda ateljee seinu. Kasetohust valgub lagedale rannale süüdatud lõkkesule lõhna. Võib-olla ongi see kohin ülalt mustavalt mereseljalt, kus ujuvad ähmased laevad punaste ja roheliste käigutuledega, kühveldavad nõgised kütjad süsi ahjudesse.

Stopp, noormees, mitte tukkuda toolileenil, kui su nina all taldrikul lõhnab suitsune palav lambaliha. Ja see ülalt pole soolane meretuul — see on kiiretakiline foks, mis haarab kuumade sõrmedega vere-soontest...

FLORA AESTONIANA

Meil õnnestus leida meie auväärse kloostri raamatukogus ellik biblioteegis memoriaali õndsas fratus Bertinuse sulest. Nagu teada, või nagu ka mitte teada, tegi mainitud fra Bertinus kaasa kuulsusrikka retke ellik ekspeditsiooni Contra paganos Aestide maale, mis on kaugel merede taga. Oma teaduse — scientia amabilis'e ellik botaanika — alalt tegi ta märkmeid ellik notatsioone Aestide maal leitud imedest. Käsikirja originaal on kirjutatud klassikalises ladina keeles ning ta täieline pealkiri kõlab järgmiselt:

FLORA AESTONIANA,

sive

enumeratio plantarum quae in provinciam aestonianam hucusque Cognitum.

Auctore fratus Bertinus.

Reveliae, Anno Domini, MCDXXXIV.

Katkendeid sellest memoriaalist anname siinkohal maakeele tõlgituna edasi meie armsale maarahvale meelelahutuseks.

Tõlkija.

Antsea anthropofaga (= aestide keeles: inimõgija antsea). Nimetus on nähtavasti pärit aestide mütoloogiast, sest teaduslike uurimuste järgi on tehtud kindlaks, et ta on võetud tuulest. Suur puu; tarvitatakse ehituste juures aampalkidena jne., kus on vaja vastupidavust. Lääne element.

Antsea cordifaga (= a. k.: südameteõgija a.). Sale, kaunis ilutaim; sisaldab südamevärki, mis on ohtlik kasvavale naisnoorsoole.

Arnoldia metamorphosa (= muutlik a.). Petlik taim: vahest lihav, punsunud (forma ventricosa), vahest kõhn. Aestidel nõidustaim: aitab avastada luis-kamist.

Agathonius complanatus (= kokkulitsutud a.). Pöösas, mis tuletab

meele meie kadakat: kui sütib põlema, siis praksub hirmsasti, aga sooja annab vähe. Avastatud Perno maakonnas ellik distriktis, hiljem levinud üle kogu maa. Kuulub Bohemiaceae sugukonda.

Bettia impatiens (= „ära puutu mind“ b.). Kõdi kartev taim.

Birkenwaldia papiryfera (= paberb.). Vanasti kultiveeritud paberi tegemiseks, nüüd väljasurev taim. Jääaja relikt.

Bennonia odorata (= lõhnav b.). Selle puu õied lõhnavad küüslaugu järele, mispärast selle maa tenorid tarvitavad küüslauku, usus, et see annab pika ea ja „kandvust“ häälele.

Ernavillmeria mimosaeforme (= mimoositaoline e.). Nimetus on antud tuntud botaaniku fra Bernarduse poolt. Haruldane, õrn varjutaim.

Fritzia dulca (= magus f.). Aestide poolt meelsasti kultiveeritav mesitaim, mis rohkel arvul tõmbab juure mesilasi, seega majanduslikult tulus.

Hannuus fenno-ugricus (= soome-ugri h.). Eriteleb uimastusainet, mille mõjul kõik, kes satuvad ta mõjupiirkonda, kukuvad laulma. Nõidustaim. Jässakas lõunataim, meil esineb praegu forma glabrata (= paljas).

Harrya pungens (= torkav h.). Aestid valmistavad sest taimest vihtu, millega vihuvad end saunas. Kuulub Bohemiaceae sugukonda.

Karlotsia enigmatica (= mõistatuslik k.). Bertinus lisab sellele taimemele seletuse: ei liha ega kala, ei tenor ega bass. Mida ta tahab sellega ütelda, ei ole selge. Kuulub harkjalgsete sugukonda.

Kullia robusta (= tugev k.). Suur tugev tarbepuu. Idaelement aestide taimestik. (Tarvitamise üle vaata Antsea anthropofaga juures).

Lottia ciliata (= ripsmelinel.). Et heal lapsel palju nimesid, siis nimetatakse ka *L. japonica*. Kena ilutaim.

Mareleetia molle (= pehme m.). Meil esinev vorm on forma pallescens (kähkjäs). Mesitaim, tõmbab juure mesilasi ja sipelgaid. Aestide kujutavate kunstnike ja muusikute juures tarvitusel amuletina.

Milvyva gracilis (= sale m.). Aestide õnnetaim.

Metalutsia bohémica (= mustlas-m.). Nõidustaim; eristab uimastavat fluidumi, mis mõjub nagu naerugaas: kõik langevad naerutõppe; nõrgemad muutuvad neurasteenikuiks. Kuulub Bohemiaceae sugukonda.

Nettyadleria speciosa (= kauris n.). Taim soojemast ajastust, ilutaimena kasvuhooeise kultiveeritav.

Paulia ventricosa (= punsunud p.). Meil esinev ala-liik on ssp. maritima, sest et seda leitakse sageli mererannast. Leitud paar korda Borussias (Bero-

liinas ja Kielis), samuti Sarmaatias, kuid õige kodumaa näikse siiski olevat Aestia. Pärismaalased satuvad selle puu eristusest joobumusse ja hakkavad määrtsema. Kuulub Bohemiaceae sugukonda.

Rachelia sinensis (= hiina r.). Idamaine taim, sisaldab mürgi, mis paneb kõik hüppama, nii noored kui ka vanad.

Rinarturea pseudopygmaea (= ebapäkamehine r.). Väike, aga vägev ilupuu.

Sassoturandia pudica (= häbelik s.). Aestidel nõidustaimena ohtrasti tarvitusel „ärategemiseks“ ja puru silma- puistamiseks.

Torotiedea superba (= uhke t.). Ilutaim ja mesitaim, aestide poolt hoolega kultiveeritav.

Vitolsia pseudolatvianica (= ebaläti-v.). Jässakas tarbepuu. Kuulub harkjalgsete sugukonda.

LAVATA NÄITLEJA

Veste

Tänaval on novembrihommiku pimedus, niisugune pimedus, kus uni tundub soojas voodis veel magusana. Kuid vabrikutoru on visanud oma pika pahinaga inimesi asemeilt jalule, tänav sahiseb sammudest ja vürtspoe aken on valgustatud. Suurrätik ümber, unine ihu külmakartvalt hell, on mõningaid naisi ootamas leti ees. Kõik veel endamisi, nagu uimased kärbsed, lõplikult virgumata.

„Kõll!“ — registreerib uksekell uut tulijat.

See on meesterahvas ning hakkab uimastele naistele peatselt silma, neid virgutades. Mitte seepärast, et ta on mees. Äratub tähelepanu seepärast, et ta on imelik mees.

Ta lööb pea kuklasse, pigistab käed risti ümber kõhu ja hüüab deklameerides:

„Mu vaene kõht on sattund suure hätta, nälg kisendab mu sees, suu karjub süüa. Oh, poodnik, kõva südamega mees, sa mind ei tohi õnnetuse sisse jätta, vaid võta usinasti oma nuga ja kärmelt löika mulle saia küljest tükk, mis olla võiks nii grammi nelisada.“

Naised vaatavad talle uudishimuga, olles kahevahel: kas inimene teeb nalja või on hull?

Kuid ta ei ole hull ega tee nalja.

„Siis 400 grammi?“ küsib kaupmees, hakates lõikama saia.

Kummaline kunde viskab pihuga laubalt juuksed tahapoole, tõukab vasema käe ägeda žestiga üles õhku ja lausub kohatu draamaatilikkusega:

„Oo kaupmees õnnetu, mis on siis sinu kõrvadega lahti, kas, vaene hing, sa oled jäänud kurdiks, et mina kordama pean sulle üht ja sama — jah, löika grammi nelisada!“

„Siis ikka nelisada,“ ütlevad kaupmees, kes on oma kummalise kundega hädas. Saks on oma sõnade rägastikus nagu ristsõnade mõistatus, kust õige soov tuleb välja mõistatada.

Saanud saia, mees tõukab sõrmega õhku ja lausub poemehele:

„Oh, vaene loom, ma näen, su ahned silmad lootvad minult raha, sa tahad mu taskust riisuda kõik sendid, kroonid, sest otsa pole sinu meeletumal rahahimul. Kuid pea! Sa tead, mu ausus ääretu on nagu taeva laotus — sa võta julgelt vihik ja pane kirja: Mart Mantel kolmanda detsembri hommiktunnil, kui väljas valitses veel pimeduse vaim, mu poest viis võlgu saia nelisada grammi, mis pole häbiks temale, vaid mulle auks.“

Poodnik seda juttu ei kuulagi, ta teab selletagi, et tuleb kirjutada vihku. Ja vihku võib kirjutada julgesti, sest Mart Mantel tasub oma võlad igal esimesel ja viieteistkümnendal korralikult.

Mart Mantel on näitleja. Mis sellest, et ta ühelgi laval ei esine. Ega see veel tähenda, et Mart Mantel oleks nagu tunnus-tamata näitleja. Seda ta ei ole. See pole tema süü, et lavasid on nii vähe ja näitlejaid nii palju. Kõik ei mahu lavale. Ainult sellepärast on Mart Mantel jäänud kõrvale.

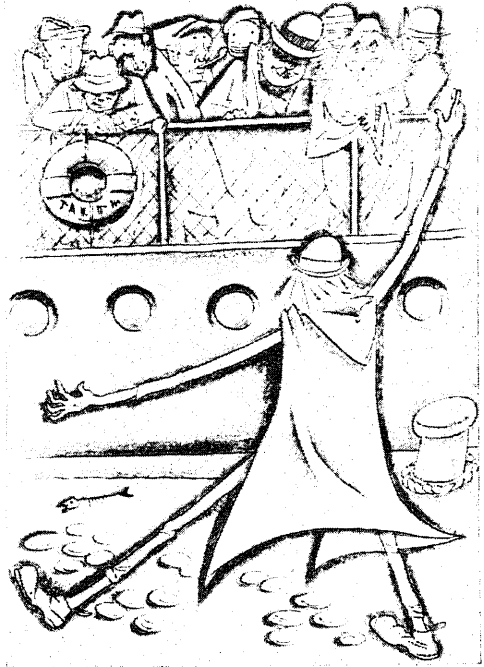
Kuid kõrvalejäänuna ta ei sureta endas talenti. Ta näitleb elus nagu laval. Selles ongi tema ja pärisnäitleja vahe: näitleja on laval nagu elus, Mantel — elus nagu laval.

Näitlemisega igapäevases elus ta loodab töötada end üles, upituda ükskord lavalegi. Ta on lugenud mõndki näitlejate leidmisest.

Kui suvel saabub laev turistidega, Mart Mantel läheb sadamasse. Ilm on küll ilus, päikesepaisteline, aga Mart Mantel kannab musta „nakidkat“, sest sellesse mähituna ta tunneb end „teatraalsemana“. Vanadusest rohekaks muutunud „nakidka“ üll, kõvakübar peas ning seejuures kaitsevärvi püksid jalas, kitsaste torudena ümber säärtede, „tankid“ otsas. Säärasena läheb ta sadamasse, välismaalaste jalgu. Tõukab kää „teatraalse žestiga“ õhku, ajab sõrmed harali ja deklameerib tundega:

„Oh, meri, sa sinine meri, sa võimees, võid lüüa kõik suured laevad nassu. Oh, veri, mu vaene veri, sa mu sees ka tõstad sageli tormina mässu!“

Sadamatöölised vaatavad ja vangutavad pead: hull! Sõge muidugi, mis ta näost nii hirmsasti moonutab, vibutab kulme ja pööratab silmamune. Kõnegei segane ja imelik.

Kuid Mart Mantel ei ole hullumeelne. Ta ootab leiutajat, ootab avastajat. Seda, kes märkab, et siin Eesti sadamas läheb midu raisku geenius, seisab tarvitamata. Märkab ja viib ta siit ära sinna, kus lavadel on veel ruumi, tema jaoks ruumi. Sõidab Ameerikasse, algab sealt võidukäiku üle maailma.

Geeniuste avastamine ei ole kerge töö, seepärast Mart Mantel tahab aidata kaasa, et leidjal oleks hõlpsam leida.

Kupatab kulnud kõrgele ja tõmbab nad sealt ägedalt alla, viskab silmamunad näos keerlema ja deklameerib:

„Oo, vaene kajak, ma olen sinu vend, ka mind viib üles-alla elu lend!“

KUTSEÜHINGULANE,

ära unusta, et 2000 tellijat annab mele ajakirjale majandusilku rippumatusel! Oled sa täitnud oma kohustuse?

ANEKDOOTE JA NALJU

„SUREMATU ONEGIN“.

Aastate eest, kui „Eugen Oegin“ oli esmakordselt Estonia repertuaaris, Lenskit laulis Alfred Sällik ning Oegini osas esines Benno Hansen, sai publik duelli-stseenist unustamatu elamuse. Pärast pikka ettevalmistust on duellandid lõppeks niikaugel, et juba tõuseb Oegini käes püstol. Veel hetk kõhklemist, ja Benno vajutab päästikule. Kuid... ei tule pauku, vaid algab sisin ja visin, ja toru otsast koos suitsu ja sädemetega lendab välja pähkliisuurune põlev takutropp, lendab paari sammuga kaugemale ja langeb maha. Takkude sees püssirohuterad plahvatavad edasi ja tropp maas hüpleb, pildudes sädemeid. Effektne tulevärk! Sällik aga seisab ja kombineerib, kuidas saaks surra. Nähes, et paugust surmatoojat pole, laotab ta korra käed ja heidab pikali. Paus. Hansen tunneb rõõmu — ometi on jubedast olukorrast kuidagi päästunud üle — ja laulab osa kohaselt sekundandile, kes rappudes naerust on kumardanud üle maaslamava Sälliku: „Kas surnud?“ Sekundant ei suuda naeruhooгу pidurdada ega saa vastata. Sällik, kes vahepeal on jõudnud selgusele olukorra grotesksuses, vastab ise: „Jah, surnud.“ Eesriie sulgub. Aga marulise aplausi peale see ei avane.

SURM HÄBISSE.

Järviluoma „Põhjalaste“ etendus Estonias. Viimses vaatuses vallesman, keda mängib S. Lipp, peab tulistama külapoisi Jussit (A. Lauter), kes siis, saanud surmava haava, viimse pingutusega haarab pussi ja tapab vallesmani, ise samas kokku varisedes.

Revolvrast aga ei tule pauku, kui vaja tappa Jussit. Lipp pliksutab asjata triklit. Lõpuks lahendab ta olukorra — võtab revolvi ja viskab sellega Lauteri suunas. Lauter vaarub, kogub aga ennast, tormab pussiga Lipule kallale ning tapab ta. Aga nüüd — ta peab ju ka ise surema olematusse kuulihaava, ja pealegi väärilt, enne maapõhja vandudes vägivallatarvitajad. Ta kombineerib, kuidas päästa olukord, kas torgata endale ise pussiga rinda või lihtsalt ära joosta. Üks ega teine kombinatsioon ei sobi, sest surema peab teksti kohaselt õilsasse sangarisurma. Teeb siis nii — teeskleb nõrkusehoogu, langeb pikali ja sajatab surmaeelse korinas oma olematut mõrtsukat. Olukord on päästetud. Publikki lepib, minnes vahejuhtumist mööda heatahtliku muigega.

Järgmisel päeval ilmub ühe tuntud nimega arvustaja sulest ettekande arvustus, milles tükk ei leia sugugi sooja suhtumist, kuid erilisel on välja tõstetud teose lõpp — kiidetakse autori suurt oskust seda teha mitte traditsioonilise kangelase mahanottimisega, vaid lastes tal endal surra — häbipiinadesse.

KAS TULE VÕI VEEGA.

Aastate eest mängiti meie teatris Needra „Maad“.

Teose põnevaimaks kohaks on sündmus, kus näidendi üks peategelasi, keda Estonias mängis kadunud K. Jungholz, laseb enese maha. Lava taga ja publiku poolal valitseb momendi põnevusest hauavaikus. Tumedasti valgustatud laval, mis kujutab maastikku lava sügavuses, on Jungholz pidamas viimset hingelist võitlust. Ja ütleb ära vajalise teksti, tapmist aga seekord veel ei ole ette nähtud teostada, vaid kangelane laseb revolvi kolksatades kukkuda põrandale, ise aga eemaldub teisele lava äärele, jätkates hingelist võitlust.

Rekvisiitor, hüüdnimega „Miimiker“ (keda magusast tukkumisest kulisside vahel arvatas kolksatus revolvi kukkumisest), arvatas, et vaatus on lõppenud, läheb oma pehmetes tuhvlites rahulikult kulisside vahelt lavale, võtab maast revolvi ja hakkab laval koristama. Äkki märkama ta kokkumisega, et eesriie on alles avatud, ja lahkub lavalt rutemini kui harilikult, revolvi kaasa võttes.

Kangelane on lõppeks hingelises võitluses jõudnud oma asjaga valmis. Lõplik otsus end maha tappa on kindel, ja otsustavate sammudega läheb ta tagasi kohale, kuhu pillas varem revolvi. Otsib... Olukord on jube. Viimses hädas läheb Jungholz lava sügavusse ja hüppab olematusse ojakesse — prantsatades vastu lava põrandat.

„Miimikeri“ elu päästsid ta väledad jalad — põgenemisega.

IKKA ESIMENE.

Kui Estonia trupp möödnud kevadel M. Pagnol'i „Kaugete randade“ ja „Fanny'ga“ andis Valgas võõrusetendusi, leidis Valga jaamas aset järgmine lugu. Paul Pinna ja talitusjuht Vöölmani esimeseks mureks Valka saabudes oli otsida üles koht, kus saaks karastada oma iku ja hinge. Mõlemal on ju tuntud veeloomad. Soodsaid võimalusi pakkus selleks raudteelaste saun. Seal asetseb ka puhkeruum, kus konduktorid veedavad oma puhketunni — karasta-

des keha veega, valmistades toitu jne. Kui teatri-mehed olid ametis oma vintsutatud kere uhtlemisega, tuli samasse ka äsja saabunud rongi meeskond. Et raudtee-mehed tavaliselt üksteist tunnevad, tekkis uustulnukais kahtlus varem seal olijate kohta, et kes need sihukesed on.

Pärast mõningat põrnitsemist kutsus üks juuretulnuist ruumi korraldaja eemale ja küsis vihjates Pinnale: „Kes see on?“

„Noh, kas sa siis ei tunne? See on ju Pinna.“

„Pinna. Too näitleja või?“

„No-jah.“

Usaldusvahekord oli kohe seatud jalule. Küsija läks Pinna juure, patsutas selle leemendavat turja ja lausus: „Ei-noh, tore, tore. Meil siin igasugust rahvast koos. On siin endisi ohvitseri ja politseinikke, arste ja insenere, aga näitlejaist oled sina esimesena konduktoriks hakanud. Noh, tere tulemast siis.“

INKVISIITORITE KÄES.

Naps ja nali rõõmustavad südant. Mõni-kord aga napsutamine toob kaasa nalja, mis hiljem alles muutub naljaks. Üks tuntud pealinna koloniaalkaupmehi, teades oma tõkestamatut napsijanu ja sellele paratamatult järgnevat deliiriumini küündivat kaatrit, oli leppinud kokku linna külje all asuva närvihaigla arstiga, et niipea kui tema ise tuleb või ta tuuakse asutusse, siis tuleb hoolimata igasuguseist vastuväiteist täieline ravimiskuur läbi teha, et kiiresti asutusest välja saada.

Juhtub nii, et ühel laupäeval pärast äri sulgemist too härra asub napsutama ja hommikupoole ööd maandub ühes lokaalis, kus parajasti on käimas mingi näitlejate „lillepidu“. Uustulnuk võetakse hurraaga vastu. Järgnevad korralikud napsud, ja vastu hommikut lahkub enamus, jättes lauda kaupmehe-härra ühes näitlejaga, kel pole harjumust lahkuda lokaalist enne kui lokaal on tühi.

Nähtavasti mingi selgema ajusälvatuse mõjul kaupmehe-härra tõuseb lauast teatades, et ta lahkub, millele näitleja asub vastu vaidlema. Lõpuks aga lepivad nad kokku, et siirduvad „Eesli talli“. Istunud autosse, ütleb kaupmehe-härra autojuhile aadressi. Sõiduk vurab minema ja saabub kuhugi, kus on pime. Tulevad inimesed, haaravad, tirivad ja riietavad lahti.

Näitleja, protestidest hoolimata, leiab end lõppeks üksinda mingist eraldatud ruumist, lepib aga olukorraga ja uinub. Mõne aja möödumisel aga algab kannatuste-teenkond. Särgis, milles on võimatu end liigutada, tuleb teha läbi kuur — külm, soe jne., jne.

Lõppeks, kui mees jumala keeli teeb selgeks, et ta pole hull, vaid on näitleja, kel on ees hommikune lasteetendus, leiab see kohale tulnud arsti poolt uskumist ja järgneb vabanemine inkvisitsioonipiinadest.

Sel hommikul pole peaparandust enam vaja.

See on tal esimene lasteetendus kaatrita.

SÄH SULLE!

Laupäeva õhtupoolik. Habemeajamisärides on trügimist ja kiirustamist. Maakri tänaval, sauna vastas, habemeajamisäri ukse juures on mõned näitlejad. Näitleja T-1 on habe ajamata, teistel aetud. „Tulge sisse, ma lasen endal enne etendust maha ajada.“ Lähevad.

T. pistab pea ukse vahelt sisse.

„Tere. Oi, kui palju rahvast.“

„Astuge aga sisse. Üks silmapilk ainult.“

Tulevad sisse.

„Ma ainult tahtsin küsida, et kas viie sendi eest saaks lasta ajada habet. Natukenegi. Näe, sõbrad ei usu. Võiks ainult ühelt poolt.“

Meister oskab naljavesel ajal naljast pidada lugu.

„Miks mitte. Silmapilk.“

Kunded, kel on järjekorra eesõigus, loovutavad selle meeeldi, et saada osa eelolevast etendusest.

T. asub toolile.

Pidades silmas sündmuse erakordsust valitseb pühalik vaikus. Ka ettevalmistuse tseremoonia on pidulikum. Kõigil on mõnus muie näos. Ka T-1.

Vaht on valmis. Meister kahmab selle pintslile. Nüüd on aga probleem — kummalt poolelt, kas paremalt või vasemalt? Võiks ju küsida kundedelt, aga meister on inimlik, küsib ohvritallalt: „Noh, kummalt poolt me siis nüüd maha võtame?“

„Väljaspoolt!“ vastab vana naljahammast endastmõistetava rahuga.

KROONIKA

KODUMAALT

● Jaanuaris Draamastuudio Rändteater sõidab külaskäigu etendusele Helsingi. Esiinetakse kahe lavastusega: Hugo Raudsepa komöödiaga „Mikumärdi“ ja inssteneeringuga Aleksis Kivi romaanist „Seitse venda“.

● Töölsteatril on kavatsus teha väljasõit Tartu. Kavas oleks Andres Särevi dramatiseering O. Lutsu jutustuse järgi „Tagahoovis“ ja üks Fr. Põldroosi lavastusist: kas „Kosjasõit“ või „Parvepoisid“. Külaskäik toimiks tõenäoliselt jaanuaris-vebruaris.

● 5. jaanuaril „Ugala“ teater Viljandis pühitseb oma 15. aastapäeva.

● 8. detsembril 15-aastane noornäitleja Evi Lüger märkis oma 10-aastase lavategevuse juubelit Estonia laval.

● 9. detsembril Ruts Bauman Töölsteatrit pühitsete oma 25-aastase lavategevuse tähtpäeva.

● Lähemal ajal tuleb ettekandele Tallinnas vene asjaarmastajate trupi poolt Hugo Raudsepa komöödiat „Mikumärdi“. Tõlge Eduard Tinnilt.

● Liina Reiman pühitseb lähemal ajal oma 25-aastase lavategevuse juubelit. Põdulik juubelihetendus toimub tõenäoliselt „Estonias“ jaanuari lõpul või veebruari algul. Samaks ajaks ilmub ka Bernhard Linde sulest ülevaade Liina Reimani loominguist ja ta elust.

● David Poska on kirjutanud lastenäidendi „Väike džungli nõid“, mis tulevat esilavastusele Estonias veel käesoleval hooajal. Täiki põhüdeeks on uue, tõusva nooruse teoroomus elusuhutumine.

● Tallinnas on asutatud büroo „Kabaree Artist“, mis koostab tellimise peale eeskavau pidudeks ja revüudeks. Büroo asukoht on Merepuiestee 12—1, telefon 463-95.

● Viljandis asutati kunstiklubi.

● Ajakirjanike Lüidu 15. a. juubeli puhul valiti Lüidu aulülmeks meie peatoimetaja Paul Olak ja toimetuse liige Ed. Hubel.

● Rügivanema aukhind 1932. ja 1933. a. parima kirjandusliku teose eest määrati H. Tammsaarele ja K. A. Hindreytle.

● Riia vene draamateater andis Tallinnas 7.—14. detsembrini külaskäigu etendusi.

VÄLISMAALT

● Läti Rahvusteater pühitsete 30. novembril oma 15-aastast tegevust. 15 aasta jooksul on antud 4755 etendust, sellest 2394 läti autorite, 2361 välismaa autorite töid. Üldse on Rahvusteater lavastanud 157 algupärandit ja 186 tölget.

● Detsembris pühitsete 15. a. juubelit ka Läti Rahvusoper. 15 aasta jooksul on operis antud 4130 etendust. On lavastatud 83 operit, neist algupärandeid 6, 11 suurt balletti ja 13 operetti.

● 3. novembril tuli Viini „Lustspieltheateris“ esilavastusele F. Molnari uusim draama „Tundmata tütarlaps“ (Das unbekannte Mädchen). Arvustus märgib näidendi sädelevat dialoogi ja kompositsiooni lavalisust.

● „Kirjanduslik teater“ on uusimaid teatrivorme Moskvas. Ta ei lavasta näidendeid, vaid instseneerib harilikke jutustusi; dialoogide kõrval kasutatakse laialdaselt kirjeldavat ja jutustavat teksti. Selle ettekandmiseks tuuakse lavale n. n. „juhtija“ (veduštšij). „Kirjanduslikus teatris“ juhtija on sisuliselt etenduse peakuju, peakangelane. Ta on selle keskuse esindaja, kus tegevus sünnib, ja peab oma välkimuse ja maneeridega seda iseloomutamata. Ta erineb teistest tegelastest veel sellega, et need mängivad teksti esimeselt isikult, tema aga kolmandalt isikult. „Kirjandusliku teatri“ kunstiliseks juhiks on V. Fotjev.

● Novembris avati Moskvas teatri-dekoratsioonide näitus. Näitusel esineb üle 100 kunstniku 200 maketi ja 1500 kostüümi- ja dekoratsioonikavandiga. Näituse alla on võetud 16 suurt saali riiklikus ajaloo muuseumis.

● Veneetsias korraldati 8.—16. septembrini muusikaline festival.

● Oktoobris peeti Roomas rahvusvaheline teatrikongress. Esindatud oli 18 rahvust. Arutusel olid järgmised küsimused: tänapäeva draamateater võrreldes teiste meelelahutusalaidega, teatri arhitektuur ja massiteater, lavatehnika, teatri osa rahvaste moraalses elus, teater ja riik. Kongressi juhatajaks oli L. Pirandello.

● Itaalias moodustati „teatrite korporatsioon“, kuhu kuulub 4000 mitmesugust teatrit ja meelelahutusutust. Päevaküsimuseks on välismaa lavastajate (eriti vene emigrantide) töötamine Itaalias ajal, kui oma inimesed on töötä.

● 1. detsembril suri tuntud soome näitleja ja teatridirektor Sven Hilden. Hildeni surmaga Soome kaotab ühe oma tuntumaid ja mitmekülgsemaid artiste.

● 1935. a. Rahvuslik Raamatukogu korvab Pariisis trikitööde näituse, tähistades sellega 500 aasta juubelit Gutenbergi trükkimismetoodi leiutamist.

● K. S. Stanislavski on konstrueerinud eriuue aparaadi, mis võimaldab näitejuhul valguse muudatuste abil etenduse kestes dirigeerida näitlejate tempot-rütmi laval. Stanislavski süsteem näeb ette 10 seisundit, millest esimene vastab sureva inimese psühho-füüsilisele seisundile, viies normaalsele jne.

● Tehes kokkuvõtteid teatrihooajast 1933/34. a. Ameerikas märgivad ajalehed, et see on olnud raskeimaid viimaste aastakümnete jooksul. Mitmed teatrid on sulatud. Raskuse põhjusi nähakse kino, eriti helifilmi, konkurentsis.

● Pariisi teatringonnis on tekitanud suuri vaidlusi välismaa repertuaari kasutamise teatris. Näitekirjanike Liit esines nõudmisega, et välisnäidendite arv oleks normeeritud. Teatri direktioonid on vastu, juhtides tähelepanu prantsuse oma teoste vähesele menule ja läbilöövusele. Publik eelistavat neid näidendeid, mis on saavutanud menu teistes maades.

● Vene kõrgemate teatrikoolide jaoks peav 1934/35. a. hooaja jooksul ilmuma 10 uut õpperaamatut: „Näitekirjanduse alused“, „Vene teatri ajalugu“, „Režiini alused“, „Näitleja oskuskunst“, „Rütmiline kasvatus“, „Lääne-Euroopa teatri ajalugu“, „Proosa ja luule ettekandmise viis“, „Kunstilisi liikumisi maailmas“, „Grimmi“ ja „Kunst- (ilu-) kõne“. Pealeselle rida monograafiaid teatrist ja teatritegelasist

● Sheriff, kelle kuulub „Teekonna lõpp“ oli aastate eest menukaimaid lavastusi Estonias, kirjutas Hollywoodis pärast pikemat vaikumist uue näidendi „Püha Helena“, mis käsitleb Napoleoni viimseid eluaastaid. Inglise kriitika ei pea uut Sheriffi tööd õnnestunuks ega ületavaks inglise lavade tavalist repertuaari. Pärast „Teekonna lõpu“ fenomenaalset menu loodeti Sheriffist mäletatavasti väga palju, teda peeti koguni tänapäeva Shakespear'e'iks ja inglise kuningas ruttas talle avaldama erilist kiitust.

● Inglismaal korraldatakse 1935. a. juulis rahvusvaheline rahvustantsude festival.

● Ameeriklased kavatsesid organiseerida Moskas ameerika arhitektuuri ja ehitustehnika näitust.

● „Hoffmanni lood“ on menukaimaid opereid sel hooajal Estonias. Ta meeldib ka sakslasile. Kuid J. Offenbach oli õnnetuks mitteaarialane — juut. Et saada üle piinlikkusest, märgitakse nüüd Saksamaal „Hoffmanni lugude“ ettekande puhul: muusika Schultz'i ümbertöötatult. Offenbachist muidugi mitte sõnagi.

H. Heinega talitatakse lihtsamalt: kooliraamatuis on Heine tuntud laulu „Lorelei“ juure märgitud — autor tundmata.

● „Fox“ Hollywoodis töötab kinoekraanile A. Dante „Jumaliku komöödia“. Filmi nimeks tuleb „Dante põrgu“.

● Väini „Tobis-Sascha-Atelier's“ on linastamisel vene revolutsioonilisest liikumisest tuntud Asevi elulugu. Asevi osas esineb Fritz Rasp.

● Madridis avastati senitundmatu Lope de Vega satiüüriline komöödia 1618. aastast „Vägitegude pood“.

EESTI KUTSELISTE TEATRITEGELASTE ÜHINGU TEATEID

Eesti Kutseliste Teatritegelaste Ühing asutati Tallinnas 1934. a. kevadel. Ühingu eesmärgiks on töötada oma liikmete hulgas kutseoskuse ja haridusliku tasapinna tõstmiseks; ühendada teatri alal tegutsevad isikuid nende majandusliku ja õigusliku seisukorra parandamiseks ja korraldada neile abi ja toetuse andmist. Vastavalt oma eesmärkidele ühing juhib oma liikmete majanduslikku ja kultuurpoliitilist võitlust ja organiseerib aktsioone oma liikmete huvide kaitseks; kogub andmeid ja materjale teatritegelaste olukorra ja

tööolude valgustamiseks ja korraldab vastavaid ankeete; astub tööandjatega läbirääkimistesse ja lepinguvahekordadesse teatritegelaste palgaolude ja muude töötin- gimuste korraldamiseks; korraldab õigus- teadlikku ja arstlikku abi oma liikmetele ja nende perekondadele; korraldab igasuguseid loenguid, kursusi, õppereise; asutab teatreid, raamatukogusid ja lugemistube; korraldab teatrietendusi, kontserte, pidu- õhtuid ja väljasõite; annab välja ajakirju; astub ühendusse teiste samasihiliste orga- nisationsioonidega sise- ja välismaal.

Ühingu tegevliikmeteks võivad olla vabariigi kodanikud, kes vähemasti 18 aastat vanad ja vähemasti 4 aastat kutselise tege- lasena teatri tegevuses on seisnud. Ühin- gu liikmeiks võiakse võtta ka neid teatri- tegelasi, kelle peamine sissetulekuallikas ei ole küll teatritöö, kuid kes seejuures vähe- masti 5 aastat pidevalt teatris palga- lepingu alusel on töötanud; teatrikooli lõpe- tanud võetakse liikmeks, kui nad on vähe- masti 2 aastat kutselise teatri teenistuses seisnud; lavatehniliselt personaalilt nõu- takse üheaastast töövanust teatris. Ühin- gu liikmete töökohtade järgi võiakse asu- tada kohapealseid ühingu osakondi, kui seal on vähemasti 10 liiget. Samuti voi- vad ühingu liikmed jaguneda sektsiooni- desse tööalade järgi, näiteks: lavastajad, näitlejad, orkestrandid, dekoraatorid, teh- niline personaal jne. Ühingu juhatus asub Tallinnas, Kunstihoone, postkast 357.

*

Ühingusse on seni koondunud näitlejad, lavamuusikud, dekoraatorid ja tehniline personaal eeskätt meie suurematest teat- ritest: Estonia, Vanemuine, Draamastu- dio, Töölister, Ugala, Endla ja Narva teater. Kuid on käimas läbirääkimised ka vene teatri ja saksa teatri näitlejatega nende verbimiseks ühingusse, kus nad moodustaksid oma osakonnad; samuti on asutamisel osakonnad Võrus ja mõnes vä- hemas linnas.

*

Kutseühingu esimesi samme oli käik riigivanema juure novembris, kus näitlejate esindus juhtis riigivanema tähelepanu teatrite raskele majanduslikule seisukor- rale ja sõltuvalt sellest teatritegelaste sot- siaalse olukorra kindlustamatusele. Meil puudub korraldus töötute näitlejate ja or- kestrandide eest hoolitsemiseks ja teatri- tegelaste abistamiseks pikaajalise haiguse puhul. Puudub oma puhkekodu. Noortel näitlejatel puuduvad ulatuslikumad võima- lused oma kutseoskuse ja -hariduse täien- damiseks; vaja oleks soetada teatrira- amatukogu ja ulatuslikumalt korraldada omateatri propagandat. Riigivanema suht- umus teatritegelaste poolt esitatud seis- kohtadele oli täiel määral pooldav ja hea- tahtlik; samuti ka majandusministri suht- umus, kelle juures käidi mõni nädal hil- jem. On väljatöötamisel seadus, mis näeb ette võimalusi teatritegelaste sotsiaalse olukorra parandamiseks. Konkreetsema kuju võtab see küsimus arvatavasti jaa- nuaris-veebruaris.

*

Kutseühingu väljaandel ilmub alates novembrikuust lavakunsti ja -kirjanduse kuukiri „Teater“. Ajakirja esimene num- ber on peaaegu läbi müüdud. Detsembri jooksul toimub laiaulatuslik kampaania tellijate hankimiseks 1935. aastaks. Iga ühingu liikme otseseks kohuseks on siin kõigiti kaasa aidata.

*

Näitlejate puhkekodu soetamisele pandi tegelik alus kutseühingu poolt 17. novemb- ril Kunstihoones korraldatud esimese „teatrirahva balliga“, mis kõigiti õnnes- tus. On kavatsusel rida aktsioone puhke- kodu alusfondi suurendamiseks.

*

On käimas läbirääkimised K. K. Näite- kunsti Sihtkapitali Valitsusega, et teoksil oleva teatri oskussõnastiku paljundamine sünniks selle avaldamise teel ajakirja „Teatri“ veergudel.

*

Ühenduses kutseühingu delegatsiooni käiguga riigivanema juure pöördus Kutse- ühingu juhatus Konservatooriumi direkt- ori poole ettepanekuga, et võetaks kaalu- misele teatrikooli asutamine Conserva- tooriumi juure. Draamastudio teatrikool lõpetas teatavasti paari aasta eest ainelis- tel põhjustel oma tegevuse.

*

On loomisel kutseühingu liikmete tarvis ränddraamatukogu, mis koosneks peaaesjalis- telt välismaa teatri- ja kunstiajakirjadest ja -ajalehtedest. Need tellib endale infor- matsiooniks ajakiri „Teater“ ja pärast kasu- tamist toimetuses rändaksid välismaa aja- kirjad teatrist teatrisse (ka provintsi), et nii anda ühingu liikmeile põhjalikku üle- vaadet teatri- ja kunstielust välismaal.

*

On teostamisel Viinis asuva Rahvusva- helise Teatritegelaste Ühingute Liidu kaudu sidemete loomine Inglismaal, Unga- ris, Tšehhoslovakkias, Austrias, Saksa- maal, Daanis, Poolas, Hollandis, Norras, Helveetsias, Hispaanias, Soomes, Rootsis, Belgias, Prantsusmaal, Bulgaarias, Jugo- slaavias, Ameerikas ja Mehhikos asuvate vennasühingutega. See võimaldab meie kutseühingu liikmeil nende sõitude ja õp- pereiside puhul välismaale erilisi soodus- tusi ja vastutulekuid vastava maa teatri- tegelaste ühingu kaudu.

KES? KUS? MIS?

Alates käesolevast numbrist hakkame välismaa ajakirjade eeskujul toimetama erilist lehekülge teatrihuvilistele pealkirjaga „Kes? Kus? Mis?“. Siin tuntakse publikule vastuste leidmiseks 20 mitmesugust teatrisse, näitlejaisse, kirjandusse jne. puutuvat küsimust. Kõige rohkem õiged vastuseid saatnute vahel loositakse välja iga kuu priipääsmeid teatrietendusteks. Priipääsmed on maksvad Tallinnas Estonia, Draamastuudio ja Töölisteatri etendustele, Tartus — Vanemuise, Viljandis — Ugala, Pärnus — Endla ja Narvas — Narva teatri etendustele. Vastaja võib avaldada soovi, millise teatri priipääsmete väljaloosimisest ta soovib osa võtta, linnaelanike puhul võetakse arvesse nende kodulinna teater. Õiged vastused, samuti preemiade saajate nimed, avaldatakse iga kuu järgmises numbris.

Loodame, et see lehekülg pakub vaheldust ja huvitavat meelelahutust teatrisõpradele, eriti noorsoole ja õpilasile, täiendades ja värskendades nende teadmisi teatrikunstist ja teatriinimesist.

Vastused, saata aadressil: Ajakiri Teater, Tallinn, Kunstihoone, postkast 357.

1. Mis aastal avati uus „Estonia“ teatrimaja?
2. Millal ja kus oli A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“ esilavastus?
3. Millal ja kus oli Ed. Vilde „Tabamata ime“ esilavastus?
4. 2. detsembril 1933. a. surnud eesti näitleja ees- ja perekonnanimi?
5. Millal ja kes korraldas esimese eesti näidendite võistluse auhindamistega?
6. Kes mängis „Estonias“ Elektra osa?
7. „Kaugete randade“ autori nimi?
8. Kes on praegu „Endla“ teatri direktoriks?
9. Milliste teostega avasid käesoleva hooaja „Estonia“, „Draamastuudio“ ja „Töölisteater“?
10. „Ugala“ näitleja Mältoni eesnimi?
11. „Vanemuise“ endine direktor, kes praegu on Riias saadikuks?
12. „Sõber, laena 20 senti!“ — kus näidendis on see lause?
13. Kuidas on perekonnanimi Narva teatri näitlejal, kelle eesnimi on Lembit?
14. Ruut Tarmo (näitleja Draamastuudio) endine nimi?
15. Millise teatri juures tegutseb H. Malmsten?
16. „... pigem elaksin lõukoeraga kui kurja naisega. Lõukoer võtab sind korraga ära murda, aga naine närib elu-
ea!“ — kus näidendis on see lause?
17. Nimetage A. Kitzbergi viimne näidend.
18. Millises tänavu ilmunud romaanis on näitleja peategelaseks?
19. Kes asutas Tallinnas esimese teatrikooli — stuudio?
20. Nimetage Aleksis Kivi „Seitsme venna“ nimed.

Soovime oma lugupeetud kaastöölisile ja lugejaile

häid pühi ja õnnerikast uut aastat!

Ajakirja „TEATER“ toimetus.

„Teatri“ järgmine number ilmub „Ugala“ teatri juubeli tähistamiseks erinumbrina rohkete kirjutuste ja piltidega „Ugala“ teatri loomingust ja tegelasist 15 aasta jooksul.

Üldosas ilmub lähemates numbrites:

R. Olbrei — Lavatantsu arenguteid.

Ed. Hubel — Meie näitekirjandus pöördepunktil.

Dr. E. Kirschenberg — Psühho-analüütiline läbilõige H. Raudsepa komöödia „Roosad prillid“ peategelasest Siim Pungerjast.

V. Leemets — Operetist.

A. Lauter — Lavastuslikke küsimusi

ja teiste artikleid, kirjutusi maalavade tegelasile, vesteid, anekdoote ja nalju, kunsti kroonikat kodu- ja välismaalt, ülevaateid teatrite tööst jne. jne.

Jaanuarikuu number ilmub 12. jaanuaril 1935. a. Käsikirjad ja pildimaterjal saata toimetusele hiljemalt 3. jaanuariks. Toimetus ei vastuta hiljem päralejõudnud materjali paigutamise eest jooksvasse numbrisse.

RICH. REICMANNI

aiaäri

Tallinnas, Vismari 5

Soovitab pühadeks, juubeliteks, kingitusteks jne. suures valikus lillekorve, palme ja araukaariad

Rohkel arvul loorberpuid ja palme kirikute ja pidusaalide ilustamiseks
H I N N A D M Õ Õ D U K A D

L. VERNEUIL'I JA G. BERR'I KOMÖÖDIA „MAKSUMAKSJATE KOOL“

Näitejuht H. KOMPUS

Pildil ülal: maksuinspektori sekretär Giroux (K. Karm-Lents), maksuinspektor Flomentel (A. Üksip) ja maksumaksja Menu (V. Toffer)

All: „Maksumaksjate kooli“ direktor Valtier (A. Lauter), ta naine Juliette (M. Parikas) ja sekretär Giroux (K. Karm-Lents)

UUDISEID DETSEMBRIS.

Detsembris „Estonial“ valmib kaks suurlavastust: 15-ks Robert Stolzi operett „Veenus siidis“ ja 23-ks Swerling ja Robinsoni komöödia „Börsipalavik“.

„Veenus siidis“ libretto käsitleb romantilist minevikku, kus veel Ungariski röövlipealikuna võis saada kuulsaks ja populaarseks. Robert Stolzi, kes on viljakamaid Austria heliloojaid, tunneb meie teatripublik ta operettide „Meedi“ ja „Üksainus öö“ kaudu, millel oli õige tugev ja kestev edu. „Veenus siidis“ on ta uusim teos, kuulus ja armastatud eriti oma mahlaka ja värvikauni muusika tõttu.

„Börsipalavik“ (alguskeeles „Kiebitzer Club“) on ehtne ameerika komöödia. Börsimängu õhustikus siin kergib meie silmade ette üks huvitavamaid lavakujusid, mis loodud ameerika kirjanduses. See on juut Lazarus, kel puudub raha, et ise börsil kaasa spekuleraida aktsiate tõusule ja langusele, ja kes seepärast peab leppima vaid fantaseerimisega ja „hea nõu“ andmisega teistele. See, kuidas see börsiküll nüüd hakkab toimuma kõrgeimakraadilises spekulatsioonipalavikus, on autoritelt antud sellase hoo ja elavusega nagu seda tõepoolest võivad ainult ameeriklased. „Estonias“ Lazaruse osa mängib Paul Pinna, lavastus Ants Lauterilt.

Ühel ajal „Börsipalavikuga“ valmib ka

järjekordne lavastus lastele, milleks on valitud jõulukohane teos „Virmaline ja Valgepea“.

ITAALLASED „ESTONIAS“.

10.—19. jaanuarini esineb „Estonias“ itaalia operi ringreisitrupp („Tournée l'Opera Italien pour l'Europe), koosseisus 9 solisti dirigendi maestro Edmondo de Vecchi juhatusel. „Estonia“ poolt on etendusteks orkester, koor ja dekoratsioonid. Kavas on „Sevilla habemeajaja“, „Traviata“, „Aida“, „Tosca“, „M-me Butterfly“, „Rigoletto“ ja ainsa mitte-itaalia ooperina „Faust“.

Itaallaste ringreisil on otstarbeks propageerida itaalia muusikat, seepärast võib loota, et trupp koosneb valitud jõududest. Maestro de Vecchist on teada, et ta kogu oma suure repertuaari piirides iga ooperit võib juhatada peast ilma partituurita. Juhatanud, peale Itaalia tähtsamate linnade, Viinis, Berliinis, Pariisis, Marseille'is, Zürichis jne., pealeselle Lõuna- ja Kesk-Ameerikas.

Eelolevate võõrusetenduste puhul maksab mainida, et neli aastat tagasi „Estonias“ esinenud itaalia ooperitrupp kaheksa etenduse kestes kogus teatrisse ligemalt 7000 inimest. Kuna siis 8 etenduse kavas oli 5 ooperit, tuleb nüüd kaheksal öhtul ettekandele 7 eri ooperit.

P. TŠAIKOVSKI OOPER „EUGEN ONEGIN“

Näitejuht H. KOMPUS. Muusikajuht V. NEREP

Pildil: „Kirja-steen“. Filipjevna (O. Vääter) ja Tatjana (O. Torokoff-Tiedeberg)

L. STEINI JA B. JENBACHI OPERETT
„HOLLANDLANNA“

Lavastaja A. LÜDIG. Muusikajuht R. KULL

Pildil: Dr. Sterze (A. Lüdigi) ja õuedaam
von der Weyde (S. Lott)

A. Lüdigi „Hollandlannas“

FR. FORSTERI LASTENÄIDEND „ROBINSON
EI TOHI SURRA“

Pildil: esimene vasakult juubilar Ellen Lüiger
Maudi osas

Miks kannavad kõik AJPS
märgiga sukki ja sokke? Sest
et need on elegantsed ja vas-
tupidavad.

SUKA- JA TRIKOO-
TÖÖSTUS

A. J. POLESCHUK

Tallinn, Imanta t. 34.

Telef. 460-89.

Külastage

B. Rubanowitschi

Harju 22/24,

valmisriiete äri

telefon 436-95

*Alati rikkalikus valikus naiste ja meeste
valmisriideid*

SOODSAD OSTUTINGIMUSED

Inglise magasin

H. GUTKIN

Tallinn, Viru 4.

Telefon 436-46

Kõiki hooaja kodu- ja välismaa
riidekaupu suures valikus

C. PETENBERG

VEINIKAUPLUS

Tallinn, Börsikelder
Pikk 17, tel. 434-85
Asutatud 1849.

Kodumaa ja välismaa
veinid, šampanjad,
liköörid, napsid,
konjakid, whisky
kõrges headuses

„Gloria“ Dancing-Palace

Suur huviküllane
detsembrikuu eeskava

Ferry Kovarik

Viini humorist klaveril,

Elisabeth Solveg

meeleolu-lauljanna,

Konstantin Savi

Estonia teatri solist,

**Kartana-Dalvy
S isters**

Pühapäeviti

kella 5 tee

täielise eeskavaga.

JULIUS KULL

RÄTSEPAÄRI

TALLINN, S. KARJA 6-3,
TEL. 468-37

● IGAKS HOOAJAKS ELEGANTNE
MEESTERIETUS TELLIMISE PEALE ●
INGLISE RIIDED SUURES VALIKUS ●
I-KI. TÖÖ VASTUTUSEGA ● MÖÖ-
DUKAD HINNAD ●

„UUS JOCKEY CLUB“

TALLINN, VIRU 1

ALATI SAADAVAL MOEUUDISEID.

P. K. „ESTONIA“

Tallinna keskmeierei

Jakobsoni tän. 14
Telefon 305-18

Jõuluks soovitame oma kõrgeväärtuslikke piimasaadusi:

**vahu-,
kohvi- ja
hapukoort,
punase lehma piima,
lauavõid pakkides,
kohupiima
jne. jne.**

Jõulueelsete tellimistega palume rutata!

AKTSIASELTS EESTI

KUNSTSARVE

VABRIK

O. KERSON & Co

TALLINN, TULIKA 7

Kõige suurem ja täielikum vulkaniseerimistööstus

„GRAND-VULKAN“

Tallinnas, Vana Viru t.
nr. 13. Tel. 450-48

Autokummide parandus moodsaimate masinatega asjatundjate juhatusel.

Fa MENSION

Tallinn, Tatari tän. 3, tel. 436-53.

Suurim pidu-tarvete spetsiaaltööstus ja äri Estis. * Müük ja komisjonile andmine. * Seltsidele erilised soodustused. *

Suures valikus: pabermütsid; serpentiin, õhupallid, konfeti jne.

Kõige soodsamini ostate

prille, lampe, kraadiklaase, baromeetreid j. t. optikakaupu optikaärist

H. BERN

(Güntheri kõrval) Kuninga 6

Osakond: Nõmme, Suur Pärnu mnt. 133
kellasepäri B. GRÜNBLADI

PIIANINOSID,

missugused kõla poolest on võrdsed välismaa kuulsate firmade omadele, mille tõenduseks on, et helikunstnikud neid riistu ise omandavad, soovitakse otse tööstusest soodsa hinna ja osamaksuga

K. SAAR'e klaveritööstus,

S. Juhkentali 10-a.

Ostke kõik oma kaubad

„Estonia“ teatri alt kauplustest!

Suur valik — odavad hinnad.

„ESTONIA“ all Nr. 1.

Valmis naiste ja meeste pesu- ja pudukaubad.

„ESTONIA“ all Nr. 2.

Vatt-, vilt-, plüüstekid, kalevi ja villased kaubad.

„ESTONIA“ all Nr. 3.

Riide- ja pudukaubad, valmis kleidid ja pluused.

„ESTONIA“ all Nr. 4.

Siidi- ja villased kleidiriided, kodu- ja välismaa kaubad.

„ESTONIA“ all Nr. 5. Ed. Siimseen.

Ihu-, voodi- ja lauapesu, akna rulllood.

„ESTONIA“ all Nr. 6. K. Vokk.

Vateeritud tekid. Tellimiste vastuvõtt.

„ESTONIA“ all Nr. 8 Joh. Soonsein.

Ilusaid portsellaan kohvi- ja lõunaserviise.

„ESTONIA“ all Nr. 10.

Riide kaupade soodsaim ostukoht.

„ESTONIA“ all Nr. 11. a/s. „Osa“.

Riidekauba suurladu.

„ESTONIA“ all Nr. 13.

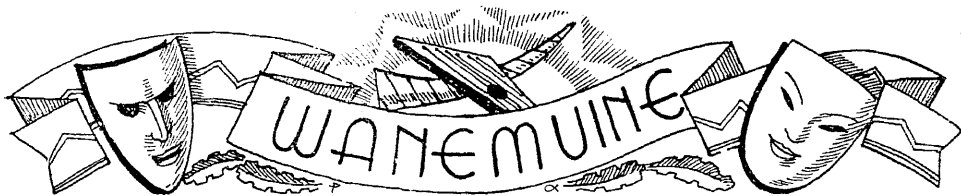
Soome riidekauplus.

„ESTONIA“ all Nr. 15.

Sukki, sokke, kindaid, trakse, kaelasidemeid, pesu jne.

„ESTONIA“ all Nr. 16. J. Pürn.

Akna kardinad, pesu ja puuvilla kaubad.

JOHAN KULL,

kes nel päevil märkis oma kahekümnendat lavategevuse aastapäeva

„Vanemuise“ dramatrupil on praegu ettevalmistusel ja saab loodetavasti juba jõuluks etendusküpsiks John Gay vana inglise kerjusteoperi järgi B. Brecht'i ja Ammeri poolt ümbertöötatud „Kolmekrossi ooper“, lugu Kurt Weill'i muusikaga. Lavastus A. Särevilt, muusikajuht E. Tubin, dekoratsioonid V. Haasilt.

Järgmise sõnalavastusena tuleb R. Ratasepa juhatusel ettekandele Arno Raag'i draama „Mässu vaim“. Selle teose esietendus pidi olema juba detsembri keskel, kuid ühe peategelase haiguse tõttu ei olnud see võimalik.

Peale nende on praegu repertuaari võtmiseks kaalumisel K. A. Hindrey uus näidend „Raidaru kirikumõis“ ja Nobeli tänavuse laureaadi Luigi Pirandello näidend „Nõnda on, kuidas teile paistab“.

Lasteetendusena andis teater Tartu Poeglaste gümn. ja Poeglaste keskk. ja Tartu Tütarlaste gümn. õpilaste ettekandel „Päi-tänava poisid“, Andres Särevi dramatiseering F. Molnári jutustuse järgi. Pühadeks tuleb teatri oma tegelastega ettekandele A. Kitzbergi „Kaval-Ants ja Vanapagan“, mille

teksti on tublisti muudetud ja lastele vastuvõetavamaks kohendatud.

Muusikalistest lavastustest on seni hea eduga mängitud operette „Sissy“ ja „Kõrvelaul“. Uudisoperetina tuleb jaanuari keskel ettekandele Boris Vatseli ja Elmar Tõnsoni esikteos „Õnnelend“, millest on ennustatud, et see kõik meie senised algupärased operetid ületab. „Õnnelennu“ lavastab E. Stukis, muusikajuht J. Simm.

Ooperiuudisena on kavatsus kevadepoole välja tuua Puccini „Bohème“.

Traditsioonilise vana-aasta-õhtu korraldab teater vastava segaeeskavaga.

H. SUTT JA E. STUKIS OPERETIS „SISSY“

ED. VILDE ROMAANI „MÄEKÜLA PIIMAMEES“ DRAMATISEERING A. SÄREVILT
Lavastaja A. SÄREV
Ülemisel pildil: „Mäeküla piimamehe“ tegelaskond. Alumisel pildil: Siseen II vaatuses

R
Ü

Postimees

TARTUS, Ülikooli tn. 21/23, tel. 65 ja 80

TALLINNA kontor: Raekojaplats 9

(vanas vaekojas), tel. 436-11 ja 436-81

Vanim, värskesisulisim ja loetavaim ajaleht Eestis on

Postimees

Tellige, lugege ja levitage „Postimeest“, siis kuulete kõigest, mis sünnib huvitavat kodu- ja välismaal. — 79. aastakäik.

Postimehe

TRÜKIKODA
KÕITEKODA
TSINKOGRAAFIA

rahuldavad asjatundlikult kõigi tellijate soove | Korralik töö | Soodsad hinnad

Postimehe

RAAMATUKAUPlus,

Tartus, Suurturg 16. Suurim ja täielikem raamatu- ja kirjutusmaterjaliladu

ÕOLOKAAL

SINIMANDRIA

TARTUS, SUURTURG 13. TEL. 127

— PARIM RESTORAAN TARTUS —

„Kos kokk ilalgi ei nõõgi,
ja alati om isemoodi sõõgi“

PORTER—
asjatundjaile!

A. Le Coq

TARTU
 boheemlaskonna
kohvik

Muusika iga päev 6-8 õ.
 Telefon 13-22

LIVONIA
 TARTU

ÖLU
 PILSEN
 EKSPORT PILSEN

FOTOATELJEE
 H. Riedel
 &
 H. Eggert

Kondiitriäri
J. LILL
 Tartus, Riia tän. 11, tel. 9-46

*„O!... meie rahvas selliseid seepi ei
 tarvita! Nad tarvivad ainult häid
 seepi - Veronika Palmõti seepi!”*

Alati uudiseid

TARTUS
 Ülikooli tän. 36

DRAAMA STUUDIO

ÜLDJUHT LEO KALMET

„Seitsme venna“ üllatavalt edukas ringreis, mis majanduslikult tugevasti ületab eelarve, lõpeb Tapal 19. detsembril. Selle järele siirduvad draamastuudiolased Tallinna, kus algavad vana-aasta-õhtu programmiks ettevalmistused.

Jõuluaegne Draamastudio teatri mängu-eeskava Tallinnas, Saksa teatri ruumides, on järgmine:

Teine jõulupüha, 26. detsember 1934.

Kell 3 päeval „Seitse venda“, dramatisering 6 pildis.

Kell 8 õhtul „Seiklus Budapestis“, Lenyeli komöödia 3 vaatuses, 4 pildis.

„Seiklus Budapestis“ on läinud edukalt provintsis. Teise osa ringreisist pidi tegema kaasa pr. Liina Reiman, kes pidi ühtlasi mängima ka Tallinnas. Kuna pr. Liina Reiman Soomes etendustest Pori

linnas ei vabanenud, siis loodame pr. Reimani näha jõuluajal Tallinnas Antonia osas.

Kolmas jõulupüha, 27. det. 1934.

Kell 8 õhtul „Roosad prillid“, Hugo Raudsepa komöödia kolmes vaatuses. Kes veel ei ole näinud Mizzi Möllerit Melisande ning Ruut Tarmot (R. Kleini) Siimu osas, neil on juhus seda näha.

Võimalik, et samal päeval k. 3 antakse noorsoo-etenduseks „Salaaed“.

Laupäeval, 29. det., kell 8 õhtul „Seitse venda“.

Pühapäeval kell 3 päeval „Seiklus Budapestis“.

31. det. traditsiooniline vana-aasta-õhtu programm.

Uuel-aastal, 1. jaanuaril 1935.

Kell 3 päeval „Salaaed“, noorsoo-etendus.

Kell 8 õhtul „Seitse venda“.

Vana-aasta-õhtu eeskava kohta on veel vara juttu teha. Draamastudio ei ole sel õhtul millalgi jätnud publikut üllatamata. Niipalju olgu juba siiski avaldatud, et vana-aasta kavas tuleb „Seitsmest vennast“ väljajäänud „Hiukivi“ tore stseen, milles seitse tugevat venda võitlevad Viertola mõisa 40 härjaga.

Pealeselle tuleb mängimisele A. Tassa ajakohastatud „Põrgumäng“, mis omal ajal ilmus „Loomingus“.

Joosep Toots on annud ka sõna, et ta kohale ilmub.

Uueaasta alul algavad kohe eeltööd Soome sõidu vastu, mis teostub 15.—19. näärikuupäeva vahel. Teatavasti pidi Draamastudio sõitma Soome Kansallisteaterile külla Tammsaare „Abielu ja armastusega“ ning H. Raudsepa „Mikumärdiga“. Kansallisteateri tungiva soovi peale anda Helsingis teise näidendina soomlasile tuntud „Seitse venda“ on Draamastudio muutnud oma esialgset kavatsust ning sõidab Soome „Mikumärdi“ ja „Seitsme vennaga“.

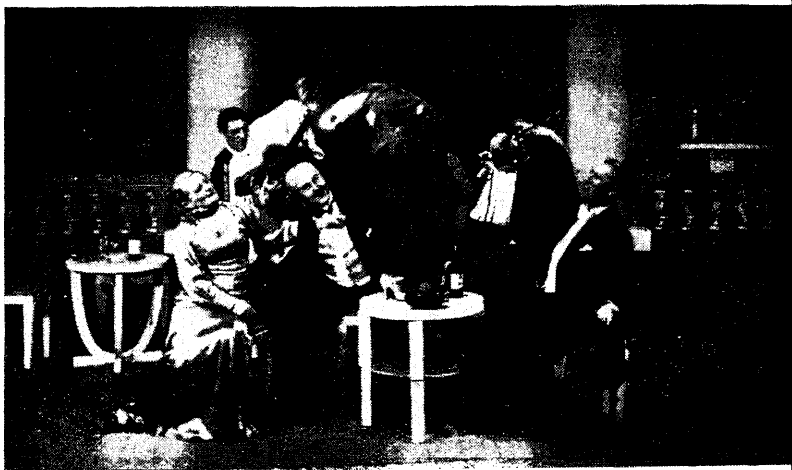
„Seitse venda“ H. Kallio ja Fr. Tuglase
dramatiseering 6-es pildis Aleksis Kivi
sanimelise romaani järgi

Lavastaja — KARL OTTO
Dekoraator — PÄRN RAUDVEE

„Seiklus Budapestis“ (Antonia)
M. Lengyeli komöödia

Näitejuht — KARL OTTO
Dekoraator — PÄRN RAUDVEE

„Salaad“ A. Särevi dramatiseering
5-es pildis

Lavastaja — LEO KALMET
Dekoraator — PÄRN RAUDVEE

MAAILMA TERASSULG ON ROOSTEVABA

10 korda

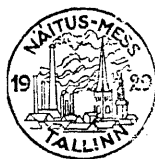
vastupidavam ja parem kui senised ning hind odavam

Tellige proove!

Pealadu:

A.-S. Karl Lemberg

Tallinn, Viru 3

RICHARD LANGE

SUURIM EESTI KULLASEPAÄRI

TALLINNAS

Vanaturukael nr. 5, telefon 436-20

Asut. 1903. a.

Suur valik kuld-, hõbe-, kristall- ja alpaka-asju | Kellad parimaist Helveetsia vabrikust | Brillandid | Alati saadaval sobivaid spordiauhindu ja juubelikinke

RÄTSEPAÄRI

MAX JOHANSON & POEG

Rataskaevu 22, Tallinn. Telefon 432-89.

(Enne Lühikejalg 6)

Laos rikkalik valik

inglise ja kodumaa riideid.

TEATER

tellimine 1935. aastaks

Novembrikuust algas ilmumist Tallinnas lavakunsti ja -kirjanduse kuukiri „Teater“. Ajakirja väljaandjaks on Kutseliste Teatri-tegelaste Ühing, kuhu on koondunud näitlejad, lavamuusikud, dekoratsioonid ja tehniline personaal kõigist kutselisist teatrite üle maa. „Teatri“ peatoimetajaks on „Estonia“ direktor Paul Olak, toimetusse kuulub teatrite kunstilisi juhte, suurimate ajalehede kunstiarvustajaid ja kirjanikke, kuna ajakirja kaastöölisiks on silmapaistvamad jõud meie kunstnik- ja kirjanikkonnast.

Ajakirja „Teatri“ põhiülesandeks on teatriküsimuste ulatuslik ja igakülgne käsitamine; samal ajal tahab ajakiri puudutada kokkuvõtlikult aga ka teisi kunsti ja kirjanduse alasid, nagu kujutav kunst, muusika, tants, ilukirjandus jne. jne., sest sünteetilise kunstina on teatril kõige lähedasemaid kokkupuuteid teiste kunstialadega.

Ühtlasi annab „Teater“ oma veergudel iga kuu ülevaate kõigi meie suuremate teatrite tööst ja kavatsusist; lühikese ülevaate teatri- ja kunstielust välismail, vesteid ja lühijutte, anekdoote ja nalju teatrist ja näitlejaist jne. jne.

Erilist tähelepanu tahab ajakiri pöörda meie maalavadele, kus areneb hoogus ja tulemusrikas töö, aga tihtigi häid kavatsusi jääb teostamata oskamatus tõttu. Ajakiri „Teater“ annab oma veergudel praktilisi näpunäiteid näitejuhtidele, näitlejaile, dekoratsioonidele, deklameerijaile jne. jne., ning meie kvalifitseeritud kaastöölise pere on kindlustuseks, et siin maalavade tegelasile esitatakse kõige tulusamat ja vajalisemat.

Ajakirja „Teater“ ilmub 1935. a. 9 numbrit, üksik number 25 senti, aastakäik kojusaatmisega kaks (2) krooni. Ajakiri ilmub heal paberil, iga number vähemasti 36-leheküljelisena ja on väga rikkalikult illustreeritud. Anda nii odava hinnaga väärtuslikku pildirikast kunstiajakirja on meil võimalik ainult selle tõttu, et ajakiri „Teater“ ilmub Kultuurkapitali ja kõigi teatrite ühisel toetusel ja on rajatud massilisele levikule.

Tugev alaliste tellijate kaader võimaldab meil edukamalt täita oma ülesandeid ja iga teatri- ja kunstisõber aitab oma tellimisega selleks kaasa. Saatke oma tellimine kohe ära! Ainult kunsti- ja teatrisõprade ühine ettevõtlikkus ja armastus asja vastu suudab viia meie oludes kunstiajakirja rahva laialdasimasse hulkadesse!

Raha saatmisega meile teete endale kõige vähem tüli ja kulu, kui maksate tellimise raha teile lähimas postiasutuses meie posti jooksvale arvele nr. 434 või saadate meile postmarkides. „Teatri“ tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

LUDVIG HOLBERG JA TA „MÄEKÜLA JEPPE“

Töölisteater on võtnud oma mängukavasse Skandinaavia Molière'i — Ludvig Holbergi — komöödia „Mäeküla Jeppe“ („Jeppe paa Bjerget“), mille esietendus oli määratud ühtlasi ka Ruts Baumani 25 aasta juubeli tähistamiseks.

Sattumus tahtis, et „Mäeküla Jeppe“ esietendus Eestis langeb peaaegu päevapealt kokku Ludvig Holbergi juubeliga: 3. detsembril s. a. möödus 250 aastat Holbergi sündimisest. Ühtlasi on see ka Ludvig Holbergi esimene tutvustamine Eestis, sest seni pole temalt meil midagi ilmunud trüki ega etendatud näitelaval.

Ludvig Holberg teadusmehena ei ole mingi väike nimi, kuid teadusmees ei suutnud temas maha suruda võimsalt pulbitsevat luuletajat. Juba 1719.—1720. aastail valmis ta koomiline ja parodeeriv kangelaslugulaul „Peder Paars“, kus Holbergi suur koomiline talent värskelt esile tungib.

Aga „Peder Paars“, olguigi et see tänapäevani ei ole kaotanud oma kirjanduslikku väärtust, oli siiski vaid sissejuhatuseks Holbergi pärisloomingule, mis kuulus juba teatritele. Välise tõuke Holbergi draamaatilisele loominguile andis 1722. a. koraalikuuma teatri loomine Köbenhavis. Selle juhiks olid prantslased Capion ja Montaigu ning etendused ise anti prantsuse keeles. Kuid juba sama aasta sügisel jõuti niikaugele, et Molière'i „Ihnusega“ võidi avada taanikeelne teater, kus mängisid taani näitlejad.

Tekkis vajadus algupäraste näidendite järele ja siin sattuski Holberg oma õigele sonele — kasuks nii Taani teatritele kui Taani kirjandusele. Just tänu Holbergile Taani teater sai jalad alla, kuid vaevalt ilma sellela ka Holbergi talent oleks saanud välja areneda. Juba mõni päev pärast „Ihnuse“ esietendust tuli mängu Holbergi esimene ja ühtlasi ka üks ta populaarsemaid komöödiaid — „Poliitiline kannuvälja“ („Den politiske Kandestøber“). Sellest ajast peale algabki Holbergi häämsatavalt viljakas tegevus näitekirjanikuna: „Taani näitelava“ („Den danske Skueplads“) vajas Taani näidendeid ja Holbergi värsked loomejõud ei väsinud neid andmast. 1722. aasta oktoobris tuleb esietendusele juba Holbergi neljas komöödia — „Mäeküla Jeppe“.

Ludvig Holberg suri 28. jaanuaril 1754. aastal.

„Mäeküla Jeppe“ kuulub maailmakirjanduse silmapaistvamate draamateoste hulka, olles kirjutatud sulega, mil ei tarvitse häbeneda Shakespeare'i või Molière'i oma kõrval. Selle peategelane, laisk ja joomar talupoeg, on maailmakirjanduse elulise-maid, plastilisemaid ja meisterlikumaid inimkujusid. Keegi vist pole nii sügavalt suutnud mõista ja haarata Jeppe olemust kui Georg Brandes, kes Holbergi 200-aastase sünnipäeva juubelikirjutuses lausub:

„Mõtlege Jeppe üle järele! Kõike seda, mis me iganes tahame teada, kui soovime tundma õppida inimest, ja veel palju enamgi sellest, mis me tavaliselt teame inimesest, keda näeme tõelisuses või näitelaval, leiame Jeppe juurest. Iga küsimusele antakse vastus... Ja iga vastus on nii lahutamatu seotud teistega, et seda saab tuletada neist. Siin leiame ühe Jeppe, mis võib lõbustada lapsi ja lihtrahvast, kuid seal on ka teine, mis pakub huvi psühholoogidele, poliitikameestele, talupojasõpradele, ohvitseridele, ajaloolastele ja arstidele.“

„Jeppe“ on lõbus jant, kuid seesugune jant, kus jantlikkus viib inimhinge sügavate paremale mõistmisele. „Jepes“ leidub stseene, mis oma sügavuse ja plastilisuse poolest kuuluvad parima hulka, mis maailmakirjandus on annud. Näiteks too monoloog, kus Jeppe võitleb enesega — kas minna kõrtsi või mitte, või jälle ta hüvastijātu sõnad enne oma arvatavat surma. Aga need on siiski vaid üksikud vääriskivid Jeppe geniaalselt nähtud ja terviklikus inimkujus. Jeppe suurus seisab ta üldises sünteesis, ta üldnimlikus sügavuses.

UUED LAVASTUSED TÖÖLISTEATRIS

Järgmiste tükkidena tulevad Töölisteatri lavastamisele ameerika kirjaniku Tradewelli kuulus näidend „Mašinaal“. Erna Villmeriga peaosas, ja Nõukogude Liidu tuntud näitekirjaniku, „Ringi kvadratuuri“ autori V. Katajevi, uusim komöödia „Lililed tee“, mis Venes suurt tähelepanu on äratanud. Mõlemad lavastused valmivad arvatavasti jaanuarikuu jooksul.

L. HOLBERGI KOMÖÖDIA „MÄEKÜLA JEPPE“

Lavastaja FR. PÖLDROOS

Pildil: „Mäeküla Jeppe“ (jumbilar Ruts Bauman) ja kaks arsti (J. Romot ja A. Johanson), all paremal Jeppe naine Nille (A. Tamm)

OSKAR LUTSU JUTUSTUSE „TAGAHOOVIS“ DRAMATISEERING A. SÄREVILT

Lavastaja A. SÄREV

Pildil: Trumli-Sass (H. Vaag), Trei (A. Johanson) ja Soin (R. Bauman) „Villa Hortensias“

... Päike tõuseb nii kui roos,
siidipennad jälle koos...

„Ugala“ näitlejad 1934/35. hooajal

F. TOMBERG, O. BIRK, A. MEERING, A. MÄLTON ja J. TAMM
J. JÜRGENSON, B. LUTS ja K SÖÖDOR

„UGALA“ KÄESOLEVA HOOAJA LAVASTUSI.

Käesoleval hooajal „Ugala“ on lavastanud neli sõnalavastust: Hugo Raudsepa komöödia „Roosad prillid“, A. Adsoni rahvatükk „Elav kapital“, M. Halsbergi ja O. Hesse kriminaalnäidend „Eeljuurdlus“ ja A. Kivi komöödia „Nõmmekingsepä“.

Operettidest: O. Straussi operett „Revolutsiooni keerises“ ja E. Kalmani „Silva“.

Ettevalmistusel on F. Mihäli näidend „Olen 26-aastane“, Ed. Vilde „Pisuhänd“ ja lastenäidend „Pühaöö“. Neist „Olen 26-aastane“ ja „Pühaöö“ tulevad mängu jõuluks, kuna „Pisuhänd“ jõuab lavale „Ugala“ juubelpäevaks, jaanuaris.

Jaanuaris 1935. a. „Ugala“ teater pühitseb 15-aastase tegevuse juubelit. Seks puhuks ilmub meie ajakirja „Ugala juubelinumber“ rohkete kirjutuste ja piltidega „Ugala“ loomingust ja tegelasist 15 aasta jooksul.

AINULT
GLORIA
 SUKKI

kannab elegantne daam, mis uue väljatöötamise tõttu on nägusaimad ja parimad.

Teeme teatavaks, et nüüdsest peale laseme müügile ka

meesterahva sokke

Gloria märgiga.

Telef. 456-79

Telef. 456-79

Tallinn.

„PÄEVALEHT“

ON ERAKONDADEST RIPPUMATU, ÜLERIHKLIKULT LOETAVAIM NING LEVINUIM AJALEHT. SUURIM NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT

„LASTE RÕHM“ — EESTI POPULAARSEIM LASTEAJAKIRI

T. E. K.-Ü. GRAAFIKATÖÖSTUS

TRÜKIKODA
KÕITEKODA

OFFSET-
TRÜKK

TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA

TRÜKITEHNILISELT TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS
SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

**RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALIDE
KAUPLUSED,**

KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN, PIKK T. 2, OMA TELEFONI RESKJAAM Nr. 428-83.

Parim kingitus omakseile ja tuttavaille Venemaal on teha neile pühadeks või uueks-aastaks saadetis

TORGSINⁱ kaudu

Torgsin on suurimaid N. S. V. L.-is ja suurimaid en detail kaubanduslikke ettevõtteid maailmas. Üldine äride arv on 1500, 1200 mitmesuguses linnas ja kohas N. S. V. L.-is. Pakke võib saata ka neisse kohtadesse, kus ei ole Torgsini äri. Torgsin on universaal-magasin, siit leiata kõike, mida vajate. Torgsini äride kaubad on N.S.V.L. parimate vabrikute eksportsaadused ja importkaubad maailma firmadelt.

Igaüks, kes elab Eestis, võib vabalt ühegi takistuseta järgmiste pankade kaudu, makstes eesti rahas, tellida pakke sisuga oma valikul (toiduained, riided jne.) omakseile ja tuttavaille Venemaal:

Tallinnas: Tallinna Juudi Ühispank, Vene 6.
Tartus: Tartu Juudi Ühispank.
Narvas: Narva Ühispank, Narva J. Ühispank.
Pärnus: Pärnu Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus.
Viljandis: Sakalamaa Ühispank.
Valgas: Valga Pank.
Petseris: Petseri Laenu ja Hoiu-Ühisus.
Rakveres: Rakvere Ühispank.
Haapsalus: Haapsalu Ühispank.
Kuresaares: Saarte Ühispank.
Paides: Järvamaa Ühine Laenu-Hoiu Kassa.
Võrus: Võru Ühispank.
Mustvees: Mustvee Ühispank.
Tõrvas: Tõrva Ühispank.
Tapal: Tapa Ühispank.
Paldiskis: Paldiski Ühispank.
Türis: Türi Ühispank.
Jõhvis: Jõhvi Ühispank.
Jõgeval: Jõgeva Ühispank.
Võhmas: Võhma Ühispank.
Märjamaal: Lääne E. Ühispank.
K.-Nõmmel: Saarde Ühispank.
Otepääs: Otepää Ühispank.
Mõisakülas: Mõisaküla Ühispank.
Narva-Jõesuus: Narva-Jõesuu Ühispank.

AINULT
GLORIA
 SUKKI

kannab elegantne daam, mis uue väljatöötamise tõttu on nägusaimad ja parimad.

Teeme teatavaks, et nüüdsest peale laseme müügile ka

meesterahva sokke

Gloria märgiga.

Telef. 456-79

Telef. 456-79

Tallinn.

„PÄEVALEHT“

ON ERAKONDADEST RIPPUMATU, ÜLERIHKLIKULT LOETAVAIM NING LEVINUIM AJALEHT. SUURIM NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT

„LASTE RÕHM“ — EESTI POPULAARSEIM LASTEAJAKIRI

T. E. K.-Ü. GRAAFIKATÖÖSTUS

TRÜKIKODA
KÕITEKODA

OFFSET-
TRÜKK

TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA

TRÜKITEHNILISELT TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS
SUURIMAD NING TÄIELISIMAD

**RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALIDE
KAUPLUSED,**

KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN, PIKK T. 2, OMA TELEFONI RESKJAAM Nr. 428-83.

Parim kingitus omakseile ja tuttavaile Venemaal on teha neile pühadeks või uueks-aastaks saadetis

TORGSINⁱ kaudu

Torgsin on suurimaid N. S. V. L.-is ja suurimaid en detail kaubanduslikke ettevõtteid maailmas. Üldine äride arv on 1500, 1200 mitmesuguses linnas ja kohas N. S. V. L.-is. Pakke võib saata ka neisse kohtadesse, kus ei ole Torgsini äri. Torgsin on universaal-magasin, siit leiata kõike, mida vajate. Torgsini äride kaubad on N.S.V.L. parimate vabrikute eksportsaadused ja importkaubad maailma firmadelt.

Igaüks, kes elab Eestis, võib vabalt ühegi takistuseta järgmiste pankade kaudu, makstes eesti rahas, tellida pakke sisuga oma valikul (toiduained, riided jne.) omakseile ja tuttavaile Venemaal:

Tallinnas: Tallinna Juudi Ühispank, Vene 6.
Tartus: Tartu Juudi Ühispank.
Narvas: Narva Ühispank, Narva J. Ühispank.
Pärnus: Pärnu Eesti Laenu- ja Hoiu-Ühisus.
Viljandis: Sakalamaa Ühispank.
Valgas: Valga Pank.
Petseris: Petseri Laenu ja Hoiu-Ühisus.
Rakveres: Rakvere Ühispank.
Haapsalus: Haapsalu Ühispank.
Kuresaares: Saarte Ühispank.
Paides: Järvamaa Ühine Laenu-Hoiu Kassa.
Võrus: Võru Ühispank.
Mustvees: Mustvee Ühispank.
Tõrvas: Tõrva Ühispank.
Tapal: Tapa Ühispank.
Paldiskis: Paldiski Ühispank.
Türis: Türi Ühispank.
Jõhvis: Jõhvi Ühispank.
Jõgeval: Jõgeva Ühispank.
Võhmas: Võhma Ühispank.
Märjamaal: Lääne E. Ühispank.
K.-Nõmmel: Saarde Ühispank.
Otepääs: Otepää Ühispank.
Mõisakülas: Mõisaküla Ühispank.
Narva-Jõesuus: Narva-Jõesuu Ühispank.